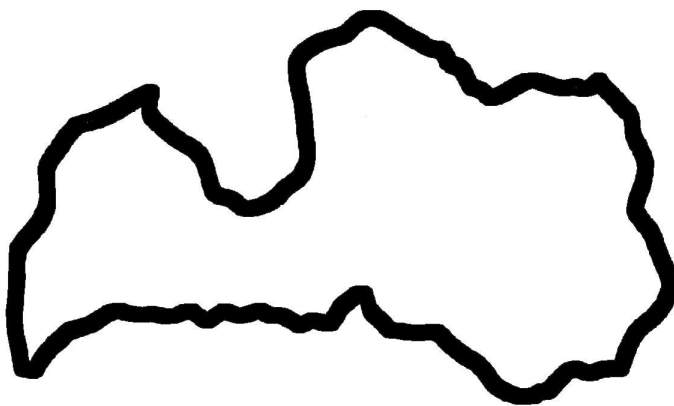

LATVIJA

DABA, ĻAUDIS, DARBS

OTRA DARBA GRĀMATA LATVIJAS ĢEOGRAFIJĀ

LATVIJA

DABA, ĻAUDIS, DARBI

Otra darba grāmata Latvijas ģeografijā

Sakārtojusi Lalita Muižniece

Illustrējis Visvaldis Rumpēteris

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA

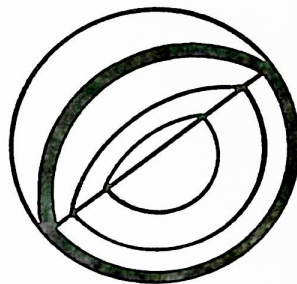
1981

Pirmais iespiedums: 1970. gadā
Otrs iespiedums: 1981. gadā

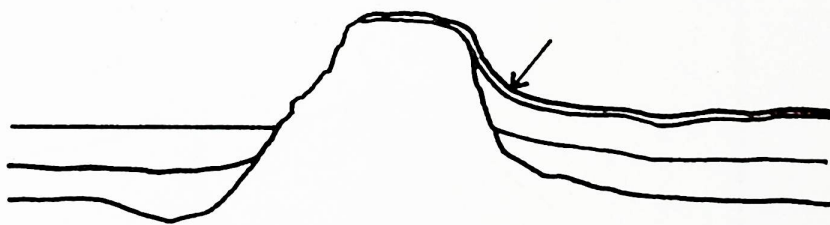
GRĀMATAS ĪPAŠNIEKS:

- 1.1 Visu zemes lodi apklāj pirmieži, kas ir visu citu iežu pamatā. Tie ir veidojušies vairākus simtmiljonus gadu un sniedzas 10 - 30 jūdžu (16 - 48 km) dziļi zemē. Parastākie pirmieži ir granīts, gneiss un bazalts. Pirmieži = vulkāniskie ieži.

Izkrāso zemes iekšējo kodolu melnu, ārējo kodolu sarkanu, pārvalku gaiši brūnu un vulkānisko iežu garozu pelēku vai tumši brūnu.

- 1.2 Pamazām ūdens, vēja un temperatūras maiņas sadrupināja pirmiežu virskārtu. Tā radās nogulumu ieži: smilšakmens, kaļķakmens, dolomīts, ģipšakmens, akmeņogles u.c.
- 1.3 Pašā'virsū ir pavisam plāna augsnes kārtiņa.
- 1.4 Dažās vietās (Somijā, Zviedrijā un citur) pirmieži ir atklāti, Latvijā tie atrodas apmēram 1 km dziļumā.

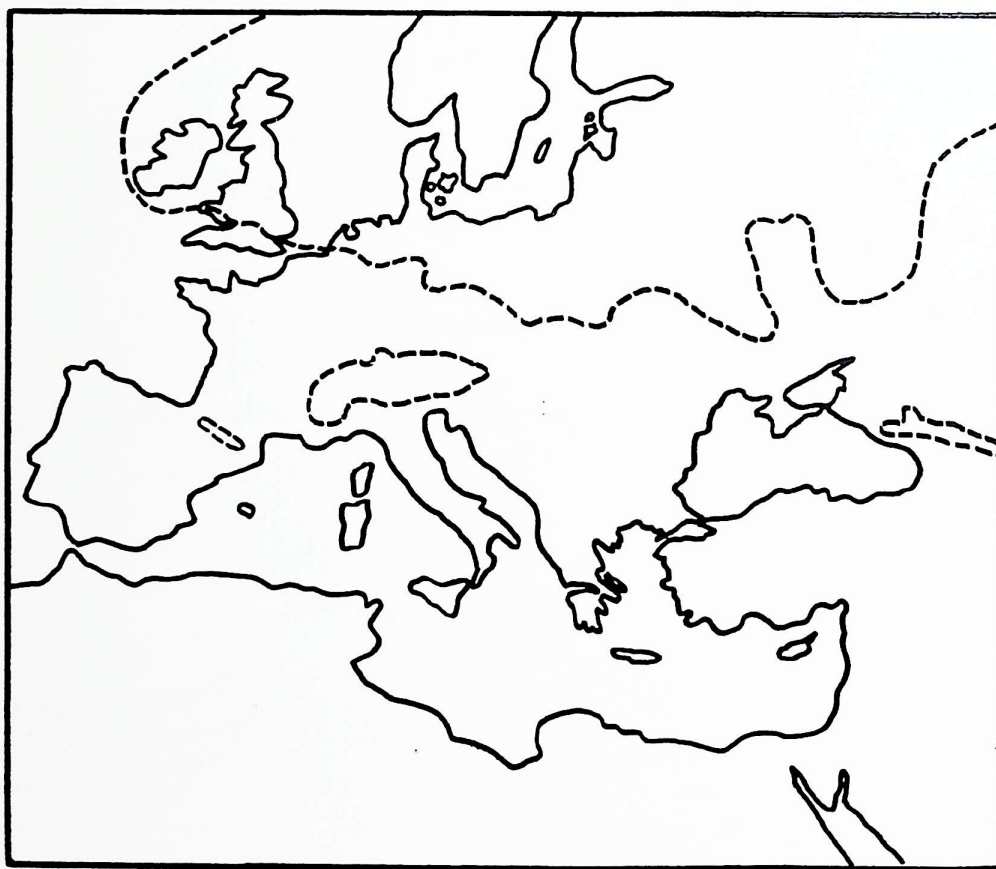
Olmberga kalns Zviedrijā

Izkrāso granītu tumši brūnu, smilšakmeni gaiši brūnu, kaļķakmeni baltu, augsni zaļu, ūdeni zilu.

2. Ledus laikmets

2.1 Pirms vairākiem desmittūkstošiem gadu Ziemeļu puslodē iestājās neparasts aukstums. Visi nokrišņi bija sniega veidā. Milzīgas sniega masas sakrājās kalnos un pēc kāda laika kā milzu ledus upes sāka lēnām plūst lejup. Šīs ledus upes sauc par šļūdoņiem.

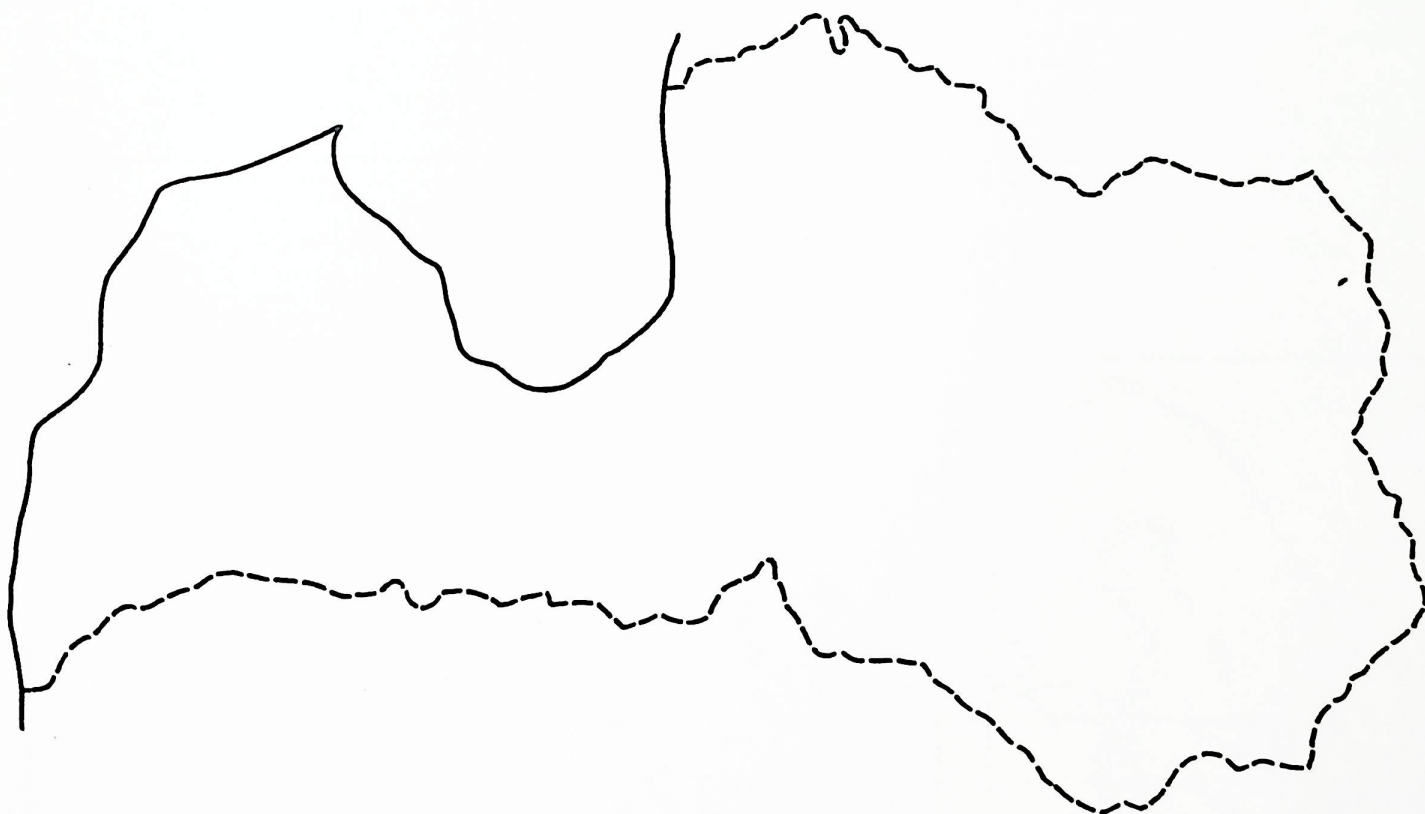
Šļūdoņi, kas izveidojās Skandināvijas valstīs, slidēja uz dienvidiem pāri tagadējai Baltijas jūrai, pāri Baltijas valstīm līdz pat Polijai un Ziemeļvācijai. Tie nesa līdzī no kalniem saberztus akmeņus, mālu, smiltis, kā arī lielus klinšu gabalus.

Iezīmē bultas šļūdoņu ceļos.

2.2 Kad iestājās siltāks klimats, lielās ledus masas pamazām sāka kust. Līdzī atnestās smiltis un akmeņi palika guļam uz zemes. Arī Latvijā palika daudzi no šiem šļūdoņu sanestajiem materiāliem. Vietām tie nogulās līdzeni, piem., Malienas, Zemgales un Ziemeļvidzemes līdzenumos. Citur tie sagulās grēdās un izveidoja paugurus un kalnus. Visas Latvijas augstienes ir izveidojušās no šļūdoņu sanesumiem. Vēl citur šļūdoņi sanesa daudz vaļēju, pa ceļam nobružātu un nogludinātu lielu akmeņu, sevišķi gar jūrmalu (piem., Ainažos). Šos akmeņus saucam par laukakmeņiem. Visi ledāju sanesumi: smiltis, māli, saberzti akmeņi un laukakmeņi veido morēnas.

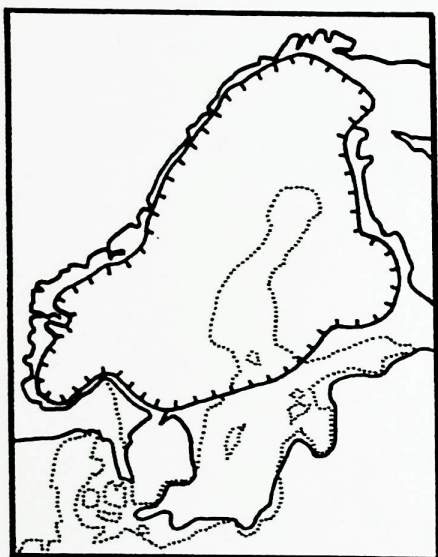
Ledāju ūdeņi savukārt izgrauza tagadējās upju gultnes.

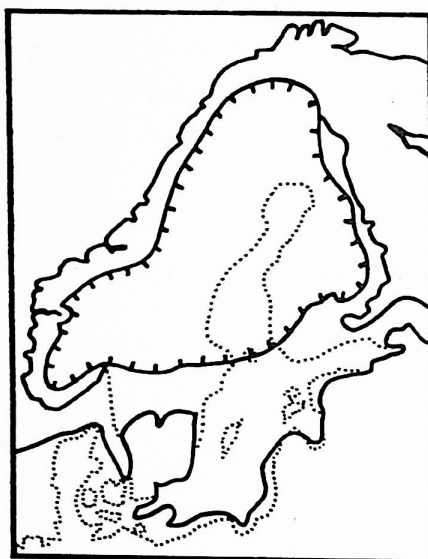
Iezīmē morēnu sanesumus un ledāju ūdeņu izgrauzumus. Izkrāso augstienes brūnas, upju gultnes zilas.

3. Baltijas jūra

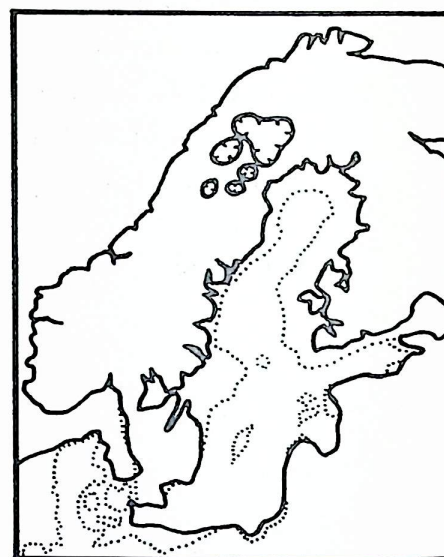
3.1 Pēcledus laikmetā sāka izveidoties Baltijas jūra. No pēdējā ledus laikmeta beigām pirms apm. 15 000 gadiem līdz mūsu dienām Baltijas jūra vairākkārt mainījies gan formā, gan lielumā.

Baltijas ledus ezers
apm. 8000 g. pr. Kr.

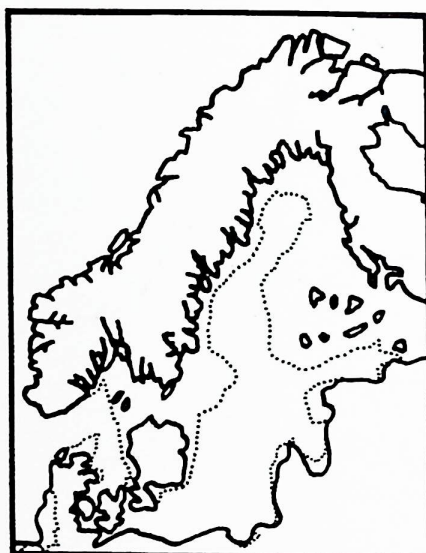
Joldijas jūra
apm. 7700 g. pr. Kr.

Ancila ezers
apm. 6500 g. pr. Kr.

Litorina jūra
apm. 4500 g. pr. Kr.

Baltijas jūra
vislielākajā izplatības
posmā

Baltijas jūra
mūsdienās

Atstāj ledus apklātos laukumus baltus; izkrāso atkusušo zemi zaļu un ūdeņus zilus.

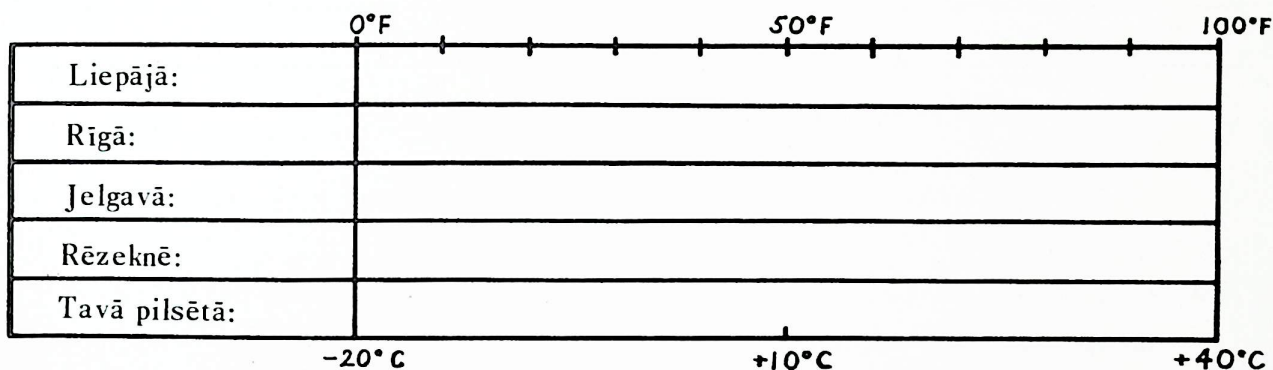
4.1 Latvija atrodas Ziemeļu puslodes mērenajā joslā - vasaras nav pārāk karstas, un ziemas nav ļoti aukstas. Kaut arī Latvija atrodas tikpat tālu ziemeļos kā, piem., Aļaska, klimats Latvijā ir siltāks. Tas tādēļ, ka Latvijas klimatu ietekmē jūras tuvums un siltā Gofa straume, kuŗas sasildīto gaisu rietumu vēji nes pāri Latvijai.

4.2 Piejūrā, piem., Liepājā, Aizputē, Ventspilī ziemas siltākas un vasaras vēsākas nekā Latvijas austrumu malā, piem., Ludzā, Abrenē, Alūksnē.

Caurmēra janvāra temperatūra

Liepājā: -2°C jeb 28.4°F
 Rīgā: -4°C jeb 24.8°F
 Jelgavā: -5°C jeb 23.0°F
 Rēzeknē: -6°C jeb 21.2°F
 Tavā pilsētā: ____ $^{\circ}\text{C}$ jeb ____ $^{\circ}\text{F}$

ieraksti

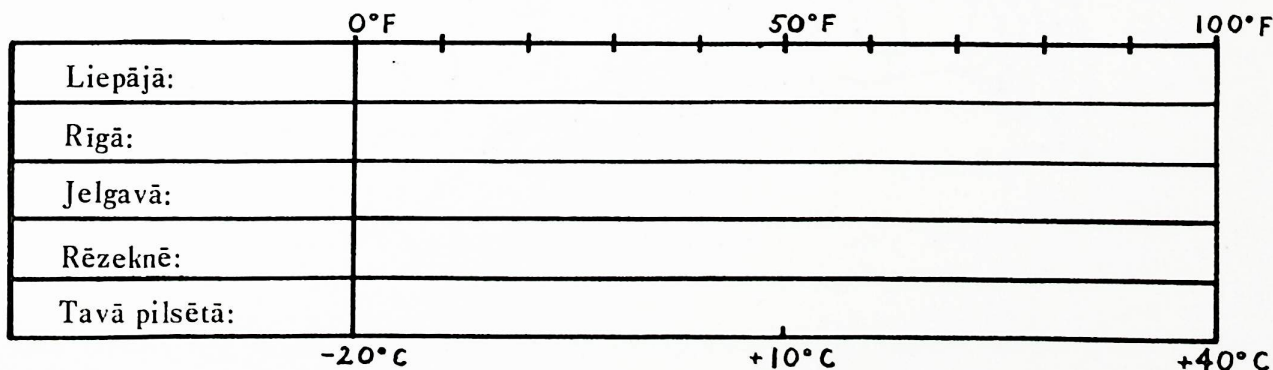

Iekrāso diagrammā Fārenheita gradus vai Celzija gradus

Caurmēra jūlija temperatūra

Liepājā: 16°C jeb 60.8°F
 Rīgā: 17.9°C jeb 64.2°F
 Jelgavā: 17°C jeb 62.6°F
 Rēzeknē: 18°C jeb 64.4°F
 Tavā pilsētā: ____ $^{\circ}\text{C}$ jeb ____ $^{\circ}\text{F}$

ieraksti

Iekrāso diagrammā Fārenheita gradus vai Celzija gradus.

Kāpēc piejūrā ziemas siltākas un vasaras vēsākas nekā Latvijas austrumu malā?

- 4.3 Nokrišņu daudzums Latvijā ir caurmērā ap 500 - 700 mm jeb 23.6 - 31.5 collu gadā. Visvairāk nokrišņu ir augustā, vismazāk februārī. Nokrišņus nes rietumu un dienvidrietumu vēji no Atlantijas okeana.

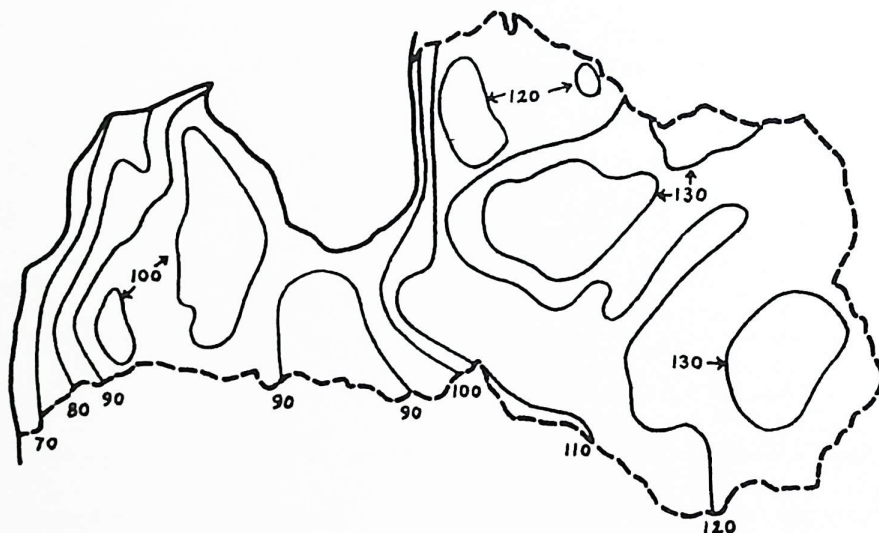
Gada vidējais nokrišņu daudzums

Rīgā: 587 mm jeb 23.1 collu
 Stokholmā: 473 mm jeb 18.6 collu
 Ņujorkā: 1074 mm jeb 42.3 collu
 Tavā pilsētā: _____ mm jeb _____ collu (ieraksti)

	0 mm	500 mm	1000 mm	1500 mm
Rīgā:				
Stokholmā:				
Ņujorkā:				
Tavā pilsētā:				

Iekrāso diagrammā nokrišņu daudzumu.

- 4.4 Ziema Latvijā ilgst caurmērā 3.5 mēnešus, no novembra vidus līdz marta sākumam. Sniega sega Kurzemes rietumos ir apmēram 70 dienu, bet austrumos un Vidzemes centrālajā augstienē līdz 185 dienām.

Iekrāso sniega ilguma rajonus (sk. Latvijas ģeografija 89. lpp.): 130 - 185 dienas - atstāj baltu; 110 - 130 dienu - izkrāso gaiši zilu; 90 - 110 dienu - izkrāso gaiši brūnu; līdz 90 dienām - izkrāso tumši brūnu.

4.5 Atkārtojums (ieraksti pareizos vārdus):

- a. Zemes lodi aplāj Virs tiem ir ,
bet pašā virsū (augšne, pirmieži, noguluma ieži).
- b. Ledus laikmetā lielu daļu ziemeļu puslodes aplāja
un
- c. Milzu ledus upes, kas plūda lejup pa kalniem, sauc par
- d. Ledus upes nesa sev līdz no kalniem
.....
- e. Visas Latvijas augstienes ir izveidojušās no
- f. Ledāju ūdeņi izgrauza Latvijas
- g. Lielos vaļējos akmeņus sauc par
- h. Kopš ledus laikmeta Baltijas jūra a) palikusi nemainīga b) vairākkārt mainījusies (svītro nepareizo apgalvojumu).
- i. Latvijā ir klimats.
- j. Latvijas klimatu ietekmē un
- k. Lielākas temperatūras maiņas starp ziemu un vasaru ir a) piejūrā b) Latvijas austrumu malā
(svītro nepareizo apgalvojumu).
- l. a) Visā Latvijā sniega sega ir apmēram tikpat ilgi; b) Kurzemes rietumos ziemas ir uz pusi
īsākas nekā Vidzemes un Latgales augstienēs. (Svītro nepareizo teikumu.)

5. Latvijas iedzīvotāji

5.1 Kad pēdējā ledāja josla sāka atvilkties uz ziemeļiem, uz ziemeļiem sāka virzīties arī augi un dzīvnieki. Tiem pa pēdām sekoja cilvēks.

5.2 Pirmie iedzīvotāji Baltijas teritorijā bija somu-ugru ciltis - mednieki un zvejnieki. Viņi ieradās ap 7000 g. pr. Kr. Kad kļuva siltāks, augi (priede, bērzs, egļe), dzīvnieki (ziemeļbrīži) un cilvēki turpināja izplatīties uz ziemeļiem. Daļa somu-ugru cilšu palika uz vietas. Tās turpināja dzīvot upju, ezeru un jūras krastos un nodarbojās ar medīšanu un zvejošanu.

Aļstāj sniega joslu baltu. Izkrāso nokusušo zemi, iekrāso upes, kokus, dzīvniekus, cilvēkus, pieraksti koku un dzīvnieku nosaukumus.

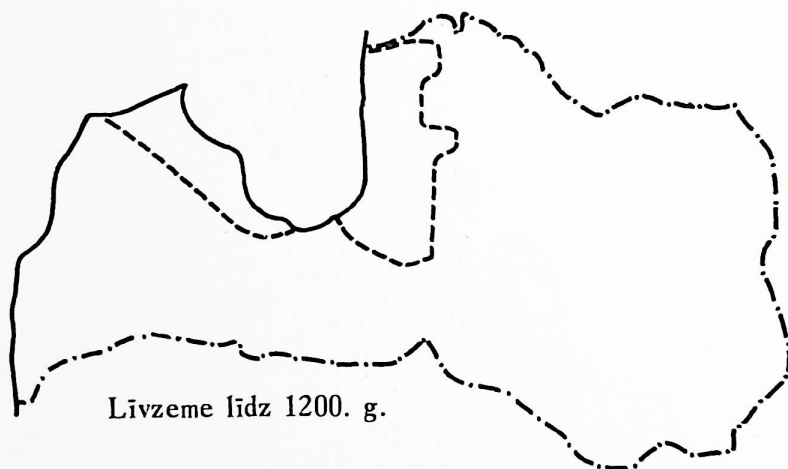
5.3 No somu-ugru ciltīm izcēlās somi, igauņi un ungāri. Latvijas teritorijā palikušos somu-ugru cilšu piederīgos sauca par lībiešiem.

Ieraksti zemju nosaukumus. Izkrāso somu-ugru pēcnācēju apdzīvotās teritorijas zilas.

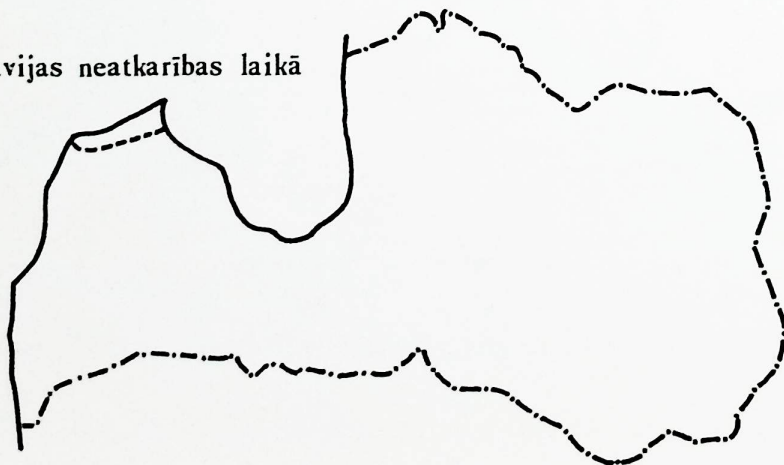
5.4 Lībieši ilgu laiku dzīvoja Kurzemes pussalas ziemeļos un Vidzemes ziemeļrietumos, visvairāk pie upju lejgaliem. Šos apgabalus sauca par Līvzemi.

5.5 Daļa lībiešu kļuva par veiksmīgiem starptautiskiem tirgotājiem, izmantojot ūdensceļus preču pārvadāšanai. No Latvijas teritorijas izveda (eksportēja) galvenokārt vaskus un zvērādas, ievada (importēja) ieročus, metallus, sāli, vadmalu. Ap 1200. g. lībieši bija turīga tauta.

5.6 Pēc 1200. g. sākās Līvzemes iznīcināšana, kad vācu bīskapi to sadalīja un pārņēma savā valdīšanā. Sekoja lībiešu asimilēšanās ar latviešiem. Latvijas brīvvalsts laikā Kurzemes jūrmalā vēl bija 12 zvejnieku ciemu, kur runāja un skolās mācīja lībiešu valodu. Lībiešu valodā ir tulkota bībele, tulkotas un sarakstītas baznīcas dziesmas, sakārtota lasāmgrāmata, izdota gada grāmata, sacerēti dzejoļi un stāsti, vākti folkloras materiāli. Tagad lībiešu ciemi gandrīz pavisam pārlatviskojušies.

Līvzeme Latvijas neatkarības laikā

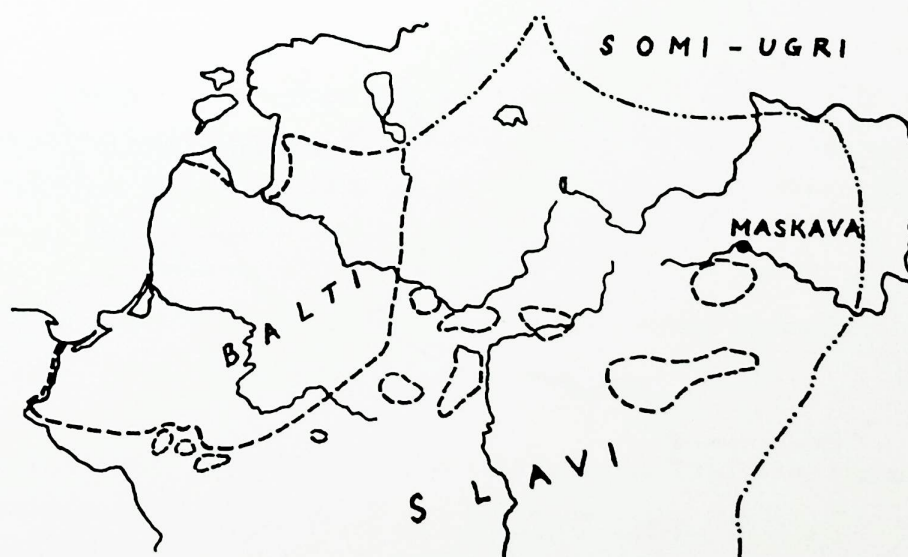

Iekrāso Līvzemi zilu.

5.7 Ap 2000. g. pr. Kr. no dienvidu puses Baltijas telpā ieradās jaunas, citādas ciltis ar citādiem ieročiem, darba rīkiem, traukiem, dzīves veidu. Tās bija zemkopju un kaņavīru baltu ciltis. Tās apmetās uz dzīvi plašā Eiropas vidienes apgabalā.

5.8 Vēlāk somu-ugru tautas no ziemeļiem un slavu tautas no dienvidaustrumiem atspieda baltu cilšu piederīgo lielu daļu šaurākā teritorijā pie Baltijas jūras. No baltu ciltīm vēlāk izveidojās latviešu, lietuviešu un tagad pārvācotā senprūšu tauta. Dažas baltu ciltis palika slavu ieņemtajos apgabalos un ir tagad pārkrievošanas.

Izkrāso somu-ugru tautu apgabalus zilus, slavu apgabalus melnus, atstāj baltu apgabalus baltus.

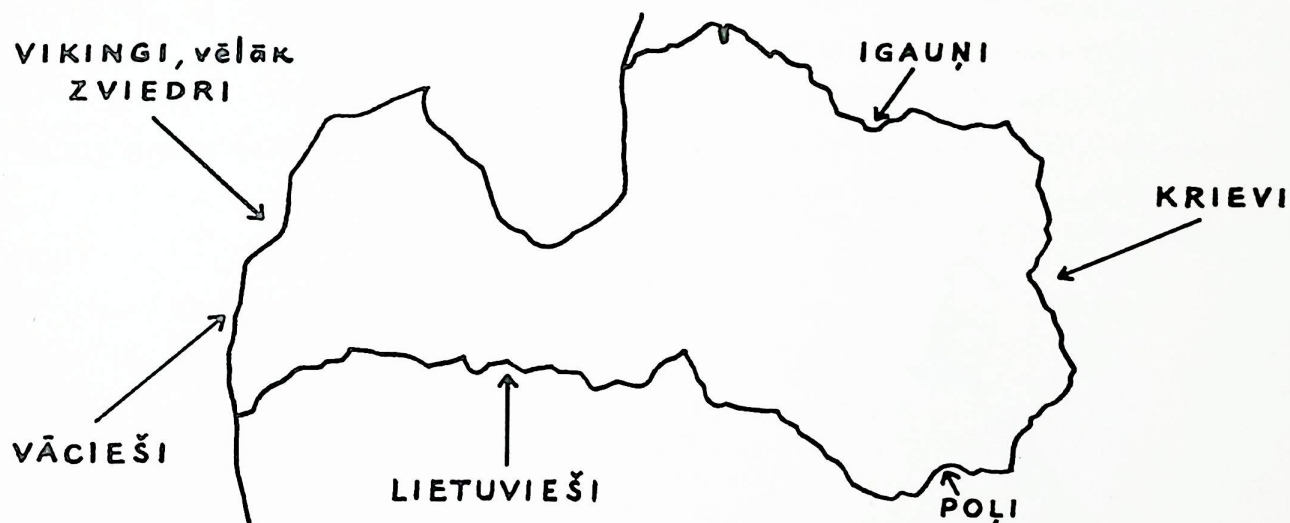
5.9 No baltu ciltīm Latvijā vispirms ienāca kurši, zemgaļi un sēļi. Apmēram 2000 gadu vēlāk „lielajā tautu staigāšanas laikā” viņiem pievienojās letgaļi.

No kuršiem, zemgaļiem, sēļiem, letgaļiem un arī libiešiem ar laiku izveidojās latviešu tauta.

Iekrāso atsevišķo cilšu teritorijas dažādās krāsās.

- 5.10 Retā zemē dzīvo tikai vienas tautas piederīgie. Tas var notikt, ja zeme atrodas ārkārtīgi grūti sasniedzamā vietā, piem., Tibetas kalnos. Latvija atrodas viegli sasniedzamā vietā pie jūras un upju ūdensceļiem. No seniem laikiem tā bija svešu ļaužu caurbrauktuve, un aizvien kāds gribēja to iekarot. Latvieši cīnījās, lai aizsargātu savu zemi gan pret vikingsiem, gan somiem-ugriem, gan krieviem, gan vāciešiem, gan lietuviešiem un poļiem.

- 5.11 Iebrucēji, kas Latvijā ieradās, lai laupītu, ilgi nepalika. Bet tie, kas ieradās, lai pārvaldītu Latvijas zemi un pakļautu sev ļaudis, palika uz dzīvi dažkārt paaudzēm ilgi.

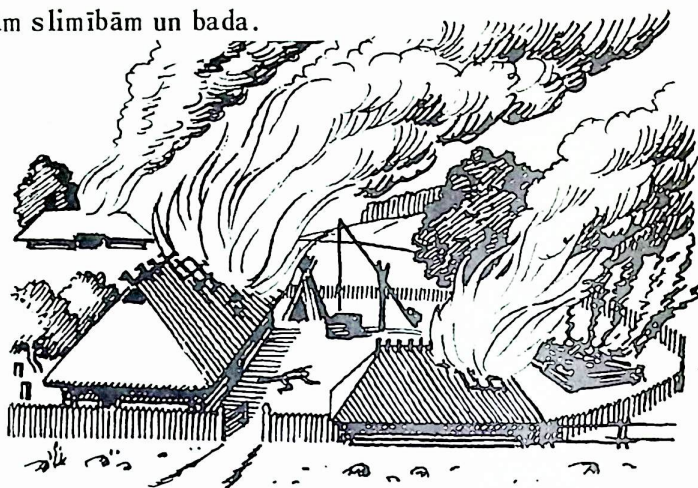
Daļa svešinieku ar laiku „pārlatviskojās” - ieprecējās latviešu dzimtās, pieņēma latviešu valodu un paražas. Citi palika uzticīgi savai tautībai, turpināja runāt savā valodā un dzīvot saskaņā ar savām tradīcijām. Šie ļaudis dzīvo galvenokārt pilsētās un veido Latvijas minoritāšu grupas.

Latvijas brīvvalsts laikā minoritāšu grupām bija savas skolas un baznīcas. Pašlaik tādas ir tikai krievu minoritātei.

Blakus ienācējiem, kas nāk kā iekarotāji, kolonisti vai ieceļotāji, zināma ļaužu pārvietošanās no vienas zemes uz otru notiek pie zemju robežām. Gar Latvijas robežām aizvien ir dzīvojis paliels skaits krievu, lietuviešu, igauņu, poļu.

- 5.12 Vēstures gaitā mainījās Latvijas iedzīvotāju skaits un sastāvs. Straujas maiņas aizvien notika pēc kaņiem un tiem nereti sekojošām slimībām un bada.

Ap 1100. gadu Latvijas teritorijā „ar krustu un zobenu” ieradās vācieši. Simtu gadu ilgajās cīņās latvieši zaudēja simtiem tūkstošu dzīvību. Bez tam, pēc chronikas ziņām, ap 1300. g. 100 000 zemgaļu devās uz Lietuvu, no kurienes nekad vairs nepāmāca.

Pēc Livonijas kara (1557. - 1582.) Vidzemes iedzīvotāji tika tā izkauti, ka jūdžu jūdžēm neesot dzirdēts „ne gailis dziedam, ne suns rejam.”

Pusotra simta gadu vēlāk Krievijas cars Pēteris I ar saviem maskaviešu pulkiem atkal nopostīja Vidzemi līdz pamatiem, izkaujot vai aizvedot gūstā gandrīz visus iedzīvotājus. Palikušie paglābās mežos un purvos. Bet arī tiem vēl bija jāpārdzīvo bads un mēris, kas iznīcināja neskaitāmus cilvēku tūkstošus. Mēris plosījās arī Rīgā, nonāvējot tūkstošiem ļaužu.

19. g.s. notika Latvijas pārkrievošanas mēģinājums: Latviju pārpludināja krievu ierēdņi, bet izglītotiem latviešiem darbs bija jāmeklē Krievijā.

Pēc 1905. g. revolūcijas nošāva pāri par 2000 latviešu, izsūtīja uz Sibīriju pāri par 3000 cilvēku; ap 4000 latviešu atstāja savu zemi un devās trimdā uz ASV un Rietumeiropas valstīm. Kurzemē saveda ap 20 000 vācu kolonistu no Iekš-krievijas un iepludināja Latgalē tūkstošiem krievu zemnieku.

Pirmā pasaules kara laikā Latvija zaudēja ap 500 000 latviešu jeb ceturto daļu tautas. Daļa krituši karā vai iznīcināti, vairāki simti tūkstošu palika Krievijā, uz kuriem tie bija devušies bēgļu gaitās.

Otrā pasaules kara laikā Latvija zaudēja ap 250 000 latviešu, kas tika deportēti, nogalināti, krita kaujās vai izceļoja. Ap 100 000 no tiem pašlaik dzīvo brīvajā pasaulē.

Pēc kara deportēti vēl pāri par 50 000 latviešu, bet no Padomju Savienības iepludināti ap 900 000 cilvēku, galvenokārt krievi. Šie ieceļotāji apmetušies pa lielākai daļai pilsētās, īpaši Rīgā un Daugavpilī.

5.13	1935. gadā Latvijā bija 1 950 000 iedzīvotāju	1959. gadā Latvijā bija 2 093 500 iedzīvotāju	1979. gadā Latvijā bija 2 503 000 iedzīvotāju
	75.5% latviešu	62.0%	53.7%
	10.6% krievu	26.6%	32.8%
	4.8% žīdu	1.7%	1.1%
	2.5% poļu	2.9%	2.5%
	1.4% baltkrievu	2.9%	4.5%
	1.2% lietuviešu	1.5%	1.5%
	4.0% pārējo	%	%

5.14	Rīgā 1935. gadā bija 385 063 iedzīvotāji	1959. gadā Rīgā bija 580 400 iedzīvotāji	1970. gadā Rīgā bija 733 000 iedzīvotāju	1979. gadā Rīgā saskaitīti jau 835 000 iedzīvotāju
	63.0% latviešu	44.5%	40.8%	38.1%
	11.4% žīdu	5.2%	3.5%	2.7%
	10.0% vāciešu	- - -	- - -	- - -
	1.4% poļu	2.8%	4.2%	2.0%
	10.8% pārējo	%	8.3%	%

Pārējo skaitā ieskaitīti arī ukraiņi un baltkrievi.

Aplēs „pārējo“ % un skaitu Latvijā 1959. un 1979. gadā.

Aplēs iedzīvotāju pieaugumu Latvijā un Rīgā starp 1959. un 1979. gadu.

5.16 Ieraksti trūkstošos vārdus vai svītro nepareizos

1. Baltijas teritorijas pirmiedzīvotāji bija
Šie ļaudis nodarbojās ar un
2. Lībieši, somi, igauņi, ungāri cēlušies no
ciltīm.
3. Latvijas neatkarības laikā lībiešu ciemi atradās
a) Kurzemes jūrmalā b) Vidzemes centrālajā augstienē c) Zemgales zemienē
(svītro nepareizās frazes)
4. Ciltis, no kurām cēlušās latviešu un lietuviešu tautas, visas kopā sauc par
..... ciltīm.
5. Latvijas teritorijā no šīm ciltīm apmetās ,
..... , un
6. Latviešiem aizvien sava zeme ir bijusi jāaizsarga pret kādu no saviem kaimiņiem:
..... , , ,
..... , ,
Pašlaik Latviju ir okupējuši
7. Laiku pa laikam kaņš un pēc kaņiem Latvija ir zaudējusi lielu daļu savu iedzīvotāju.
Nozīmīgākie no šiem kaņiem bija a)
b) c)
d) e)

Kopš pirmie baltu cilšu piederīgie ienāca Latvijas teritorijā, Latvija ir bijusi lauksaimniecības zeme. Tagad, sevišķi kopš 1950tiem gadiem Latvija arvien vairāk sāk kļūt par rūpniecības zemi.

6. Lauksaimniecība

6.1 Līdz 15. g. s. gandrīz visi latvieši dzīvoja no lauksaimniecības.

Sākot ar 15. gadsimtu lielāko daļu Latvijas zemes „izlēvoja” (t.i., piešķīra lietošanā) vācu bruņiniekiem, kas nu kļuva par muižniekiem. Latviešu zemniekiem bija jāmaksā lielas nodevas. Daudzi zemnieki devās uz pilsētām, kur tad nodarbojās ar tirdzniecību un amatniecību.

19. g.s. sākumā muižnieku īpašumā nonāca visa latviešu zeme, ko latviešu zemnieki varēja par augstu atlīdzību nomāt. Daudzas zemnieku saimniecības pievienoja muižas laukiem.

Bet 19. g.s. vidū izdeva likumu, ka zemnieki var pirkt zemi no muižniekiem, un labs skaits latviešu kļuva atkal par saimniekiem savā zemē. Latviešu zemes īpašnieku skaits arvien palielinājās.

Kad 1920. g. agrārās reformas likumi pasludināja muižu zemi par Latvijas valsts īpašumu, ko valsts pēc tam sadalīja jaunsaimniecībās un pret nelielu atlīdzību piešķīra bezzemniekiem, 77% no lauku iedzīvotājiem kļuva par zemes īpašniekiem. Tajā laikā 66% no Latvijas iedzīvotājiem dzīvoja uz laukiem.

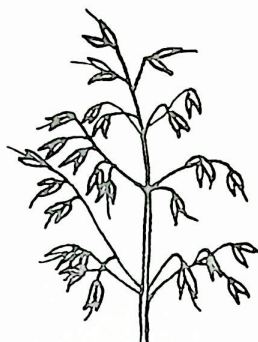
Lauksaimniecības produktus ražoja pašas Latvijas vajadzībām un bez tam eksportēja labību, linus, sviestu, bēkonu.

Padomju Savienība ir atsavinājusi visas latviešu saimniecības un ierīkojusi kolektīvas un padomju saimniecības jeb kolchozus un sovchozus. Saimniecības pārziņa kolchozu un sovchozu vadītāji un citi ierēdņi, kuŗiem maksā algas. Strādnieku peļņa ir atkarīga no izstrādes dienām un ir samērā ļoti maza. Tagad tikai 32% Latvijas iedzīvotāju dzīvo uz laukiem.

Kopš brīvvalsts laikiem ir samazinājies lopu skaits, labības, kartupeļu, dārzeņu un linu ražas; palikušas apmēram tādas pašas cukurbiešu ražas, bet pieaugusi ogulāju un augļu koku platība. Lielu daļu ražojumu izved uz citām Padomju republikām, nerēķinoties ar to, vai paliek pietiekami Latvijas vajadzībām.

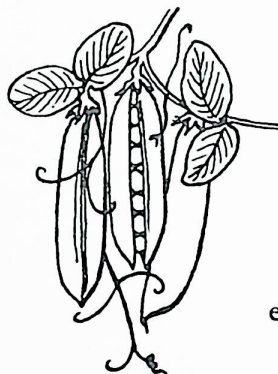
a. labības:

b. šķiedraugus:

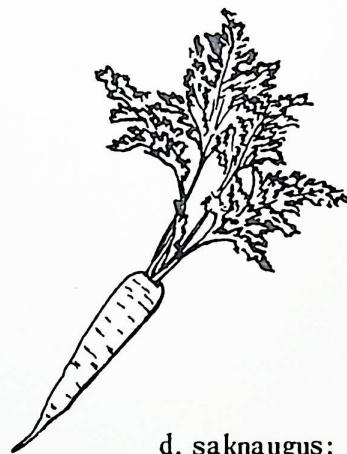
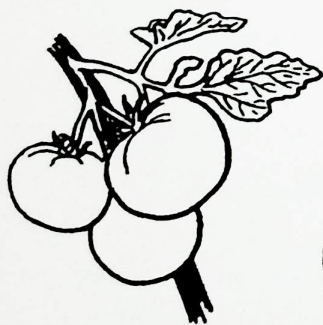

c. zāļaugus:

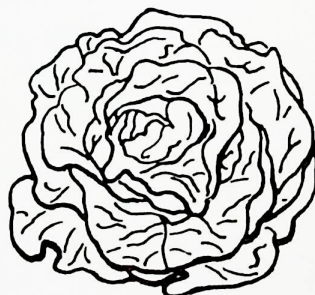
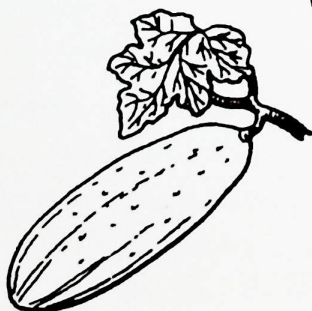

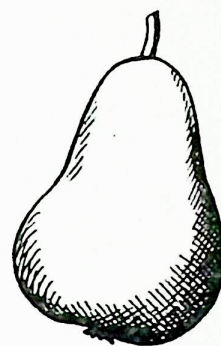
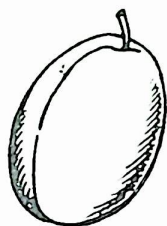
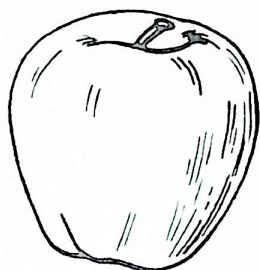
e. pākšaugus:

Izkrāso stādus, sakņaugus, augļus, ogas un pieraksti to nosaukumus.

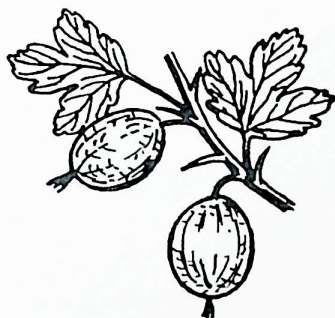
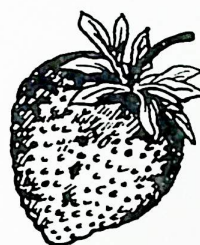
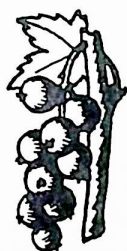
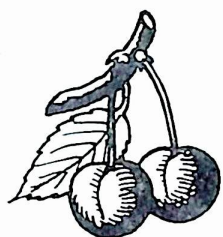

d. sakņaugus:

f. auglus:

g. ogas:

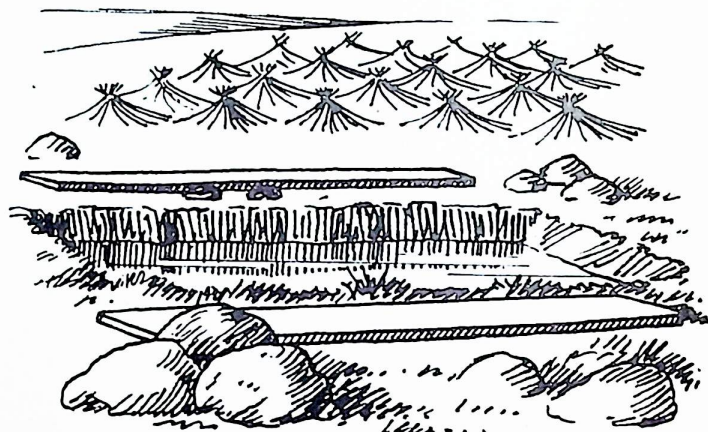
- 6.3 Kopš seniem laikiem svarīgi Latvijas laukaugi ir bijuši lini. No linu šķiedras gatavo linu diegus un audumus. Pēdējos gadu simtos linu šķiedra ir bijusi nozīmīga Latvijas eksportprece.

Latvijas brīvvalsts laikā lini ieņēma eksportpreču starpā 3. vietu (1. kokmateriāli, 2. sviests).

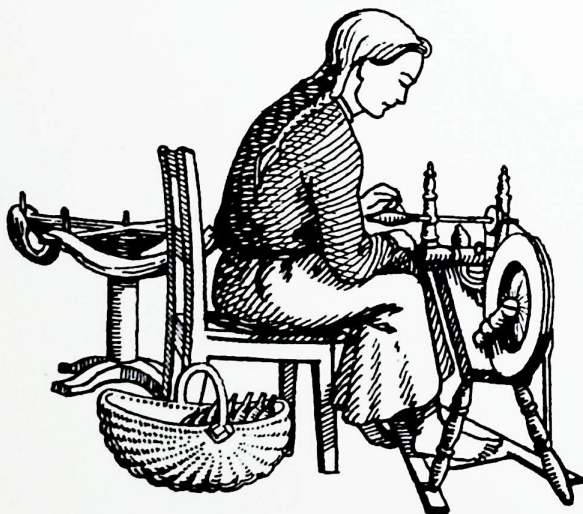
Linu sējumi un ražas Latvijā tagad samazināti apmēram uz pusi.

Linu plūkšana

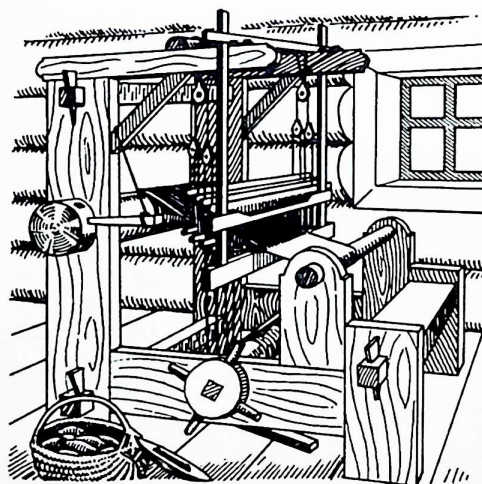

linu mārks

vērpšana

(tagad linus āpstrādā ar mašīnām un fabrikās)

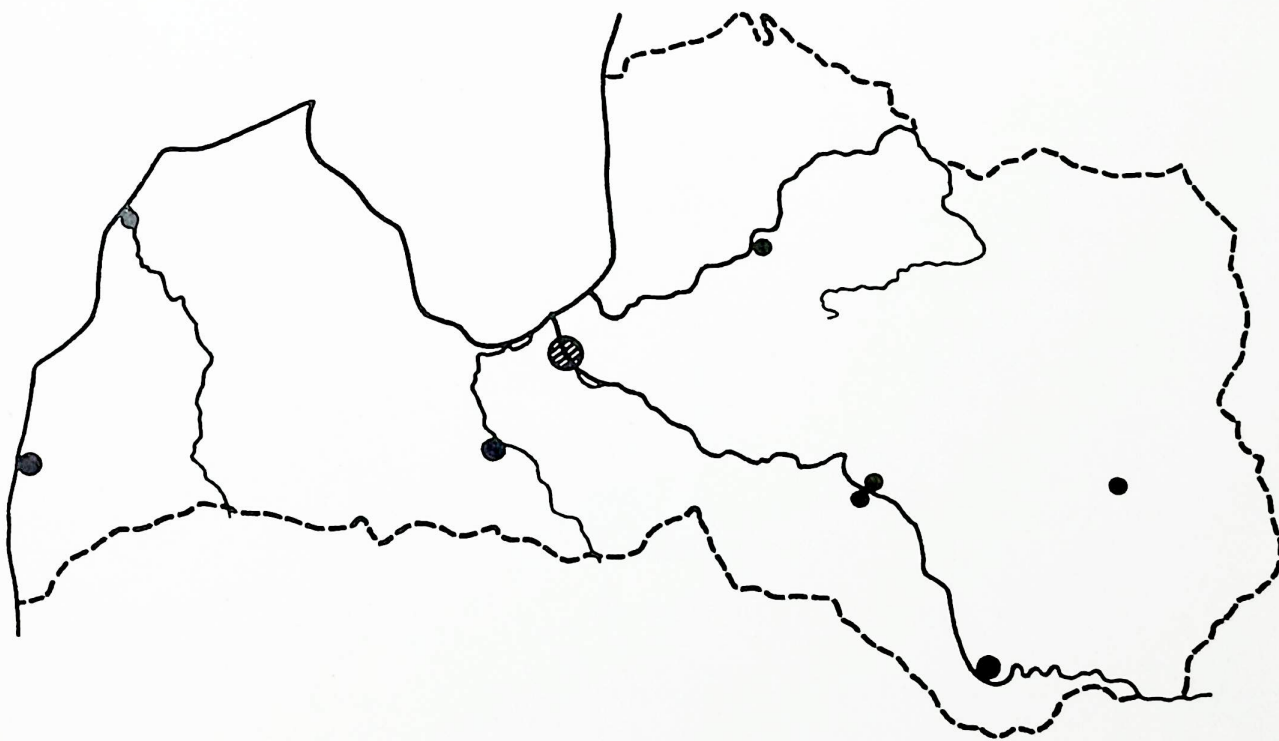
aušana

Izkrāso attēlus.

6.4 No pārtikas rūpniecības nozarēm pieminama cukurrūpniecība.

Pirmo cukurfabriku uzcēla Jelgavā 1926. gadā. Vēlāk uzcēla cukurfabrikas arī Krustpilī un Liepājā, un ar 1935. gadu varēja pārtraukt cukura ievešanu Latvijā.

Visas trīs cukurfabrikas darbojas arī tagad. Tās pārstrādā cukurā nevien Latvijā audzētās cukurbietes, bet arī no Kubas ievesto jēlcukuru.

Iezīmē cukurfabrikas kartē.

Pieraksti pilsētu un upju nosaukumus.

6.5 Ieraksti trūkstošos vārdus vai svītro nepareizos.

1. Līdz II Pasaules karā Latvijas iedzīvotāju galvenā nodarbošanās ir bijusi

.....

2. Latvijas brīvvalsts laikā galvenās lauksaimniecības vienības bija

.....

3. Padomju iekārtā privātas saimniecības ir atņemtas to īpašniekiem un ir ierīkotas

..... jeb

4. Latvijā labi aug

kvieši, mieži, kukurūza, rudzi, auzas,

lini, kokvilna,

bietes, burkāni, kāposti, kāļi, gurķi, tomāti,

pupas, zirņi, zemes rieksti,

āboli, bumbieži, apelsīni, ķirši, avenes, citroni,

melones, zemenes, vīnogas, jāņogas, upenes, vīģes,

banani, firziķi, ananasi, aprikozes, plūmes.

(svītro nepareizos)

5. Latvijas brīvvalsts laikā galvenās eksportpreces bija:

.....

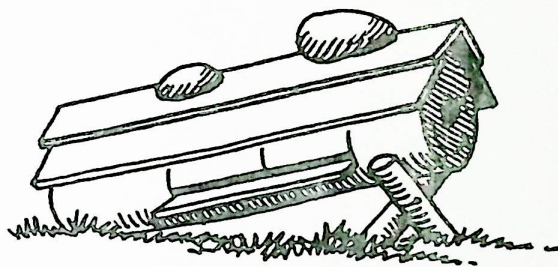
.....

7. Biškopība

7.1 Viena no pirmajām saimniecības nozarēm Latvijā ir bijusi biškopība. Vasks kopā ar zvēradām un dzintaru bija pirmās eksportpreces senajā Latvijā.

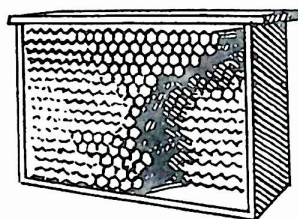
7.2 Neatkarīgās Latvijas laikā bija plaši izveidota biškopība. Medus raža bija ap 3 miljoni kg gadā, bet vaska - ap 100 000 kg.

7.3 Tagad kā dravu, tā bišu skaits ir samazinājies; lielākais vairums bišu saimju atrodas piemāju zemītēs.

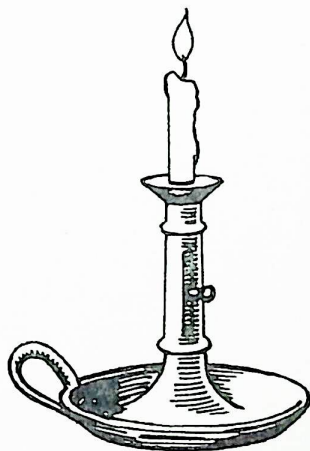

Senlaiku bišu strops

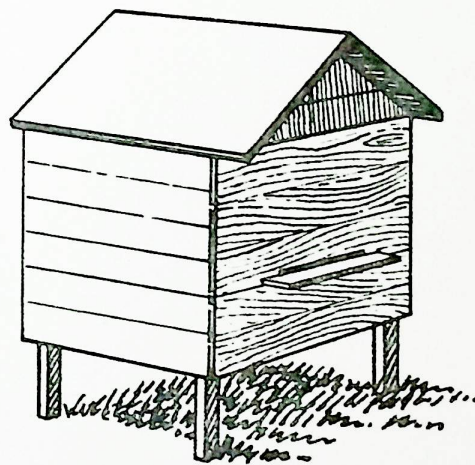
Vaska šūnas

Medus kāre

No vaska gatavo sveces.

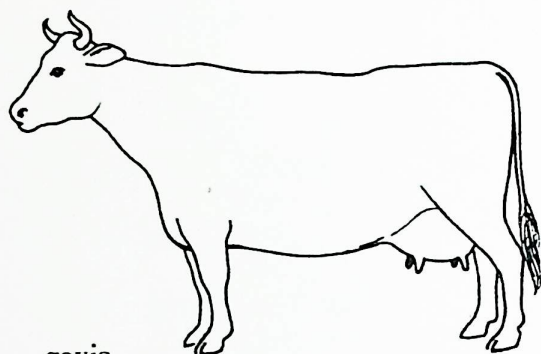
Jaunlaiku bišu strops

Izkrāso stropus, medus kāri, vaska produktus.

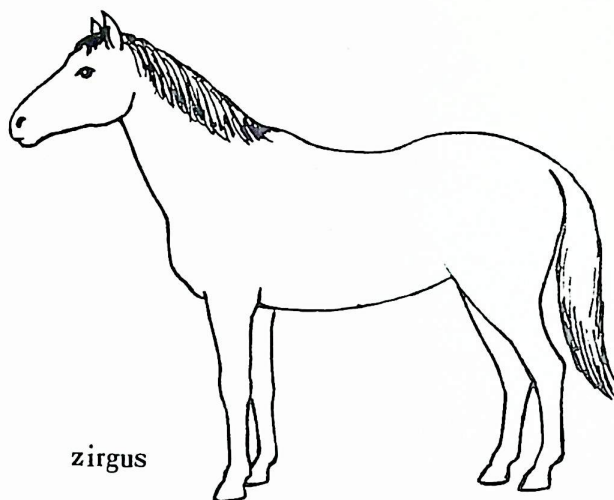
8. Lopkopība

8.1 Latvijas zeme labi piemērota lopkopībai un piensaimniecībai.

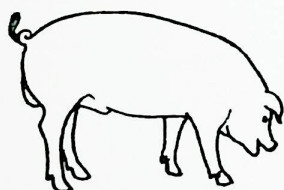
8.2 Latvijā audzē:

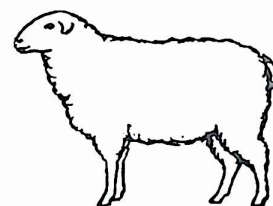
govis

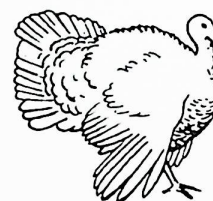
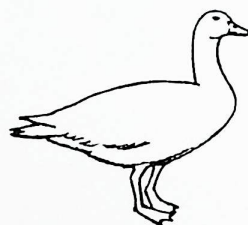
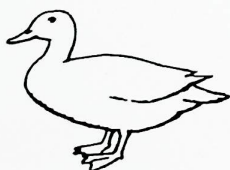
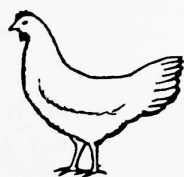
zirgus

cūkas

aitas

mājputnus: vistas, pīles, zosis, tītarus

8.3 Latvijas brīvvalsts laikā eksportēja sviestu un bēkonu.

Izkrāso mājlopus un mājputnus.

9.1 Kad pirmie cilvēki ieradās Latvijā, tā bija mežiem apklāta zeme. Cilvēkiem bija „jālīdz līdumi,” t.i., jāizcērt koki un jāiztīra zeme no krūmiem un saknēm, lai varētu iekārtot sev dzīves vietas un saimniecības.

9.2 Latvijas brīvvalsts laikā apmēram ceturto daļu zemes aizņēma meži, galvenokārt skuju koku meži.

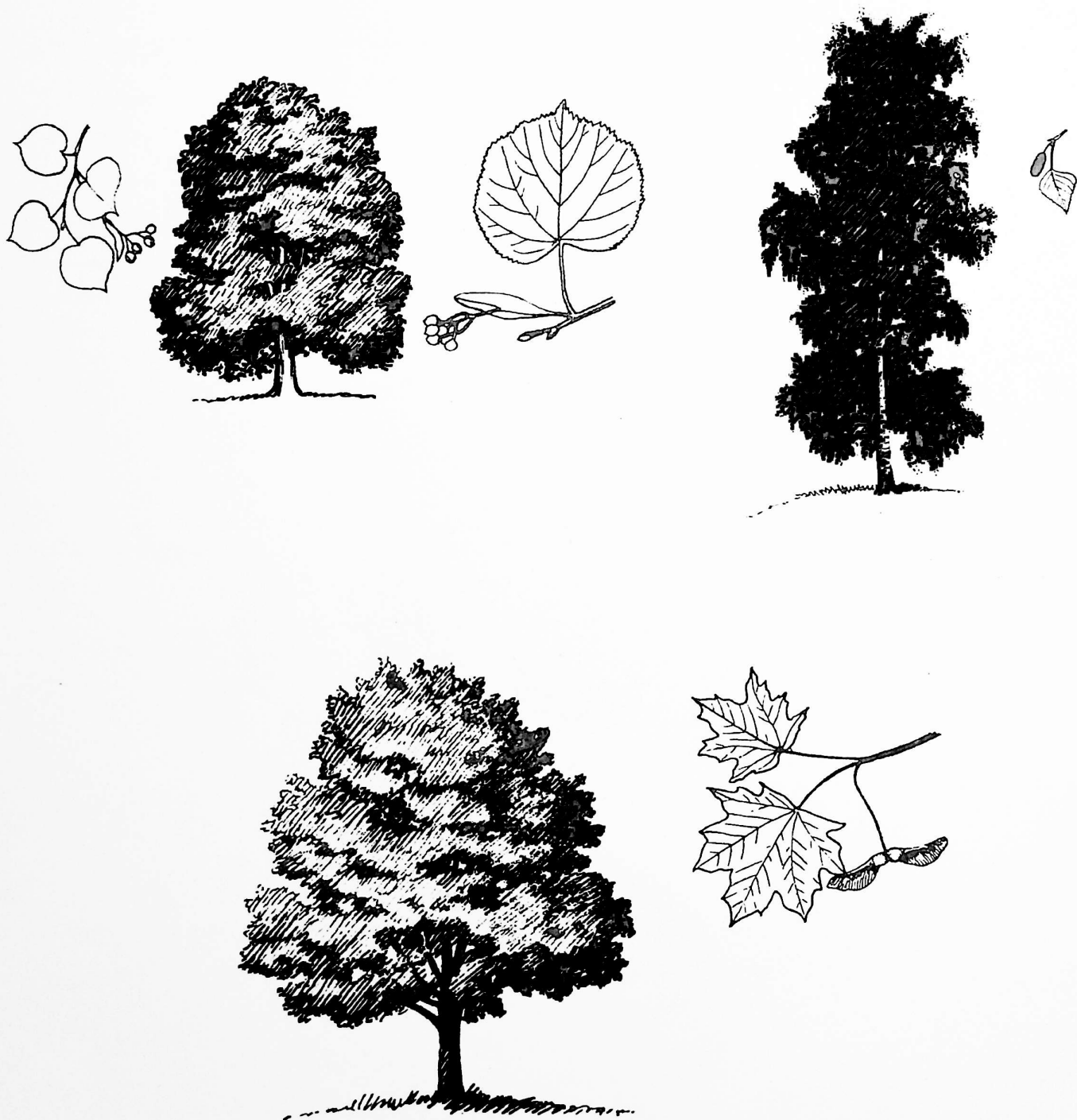
Kokmateriāli, īpaši priežu koks, bija Latvijas svarīgākā eksportprece.

9.3 Padomju okupācijas gados mežus nesamērīgi daudz un nesaimnieciski izcirta. Tagad statistikās min, ka mežu platība Latvijā ir pāri par 37% no zemes platības, bet šajā platībā ieskaitīti izpostītie izcirtumi, kā arī krūmiem aizaugušās pļavas un cita neapkopta zeme.

9.4 Latvijā aug:

Izkrāso kokus, pieraksti koku nosaukumus. Nosaukumi iespiesti 48. lappusē, ja tos nezini.

Izkrāso kokus, pieraksti koku nosaukumus. Nosaukumi iespiesti 48. lappusē, ja tos nezini.

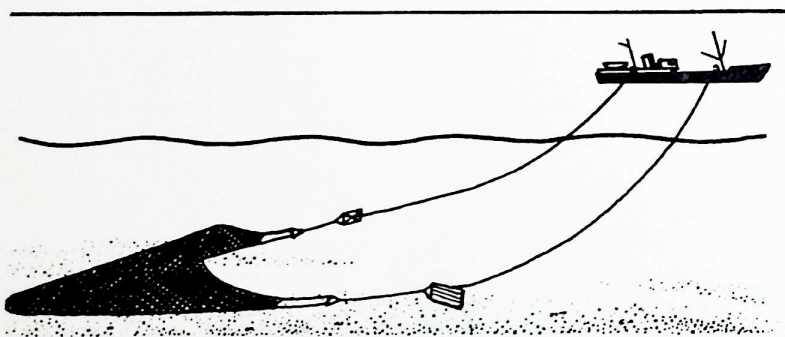

Izkrāso kokus, pieraksti koku nosaukumus. Nosaukumi iespiesti 48. lappusē, ja tos nezini.

10.1 Pirmie Latvijas iedzīvotāji lībieši nodarbojās galvenokārt ar zvejošanu un mēdišanu. Tagad mēdišana tikpat kā beigusies, bet ar zvejošanu vēl aizvien nodarbojas Latvijas iedzīvotāji, kas dzīvo pie upēm un ezeriem, bet īpaši tie, kas dzīvo pie jūras.

10.2 Saimnieciski nozīmīgākā zvejošana ir Baltijas jūrā.

Daļu zivju patērē svaigas vai sālītas, daļu žāvētas, un labu tiesu konservē. Latvijas brīvvalsts laikā konservētas zivis izveda uz ārzemēm, arī uz ASV.

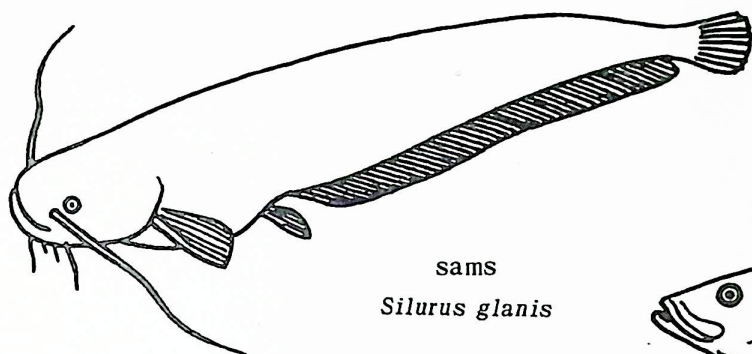

No mazvērtīgām zivīm un zivju atkritumiem gatavo zivju miltus lauku mēslošanai, no mencu aknām iegūst zivju eļļu ārstniecībai. Liepājā darbojas zivju miltu un zivju eļļas fabrika.

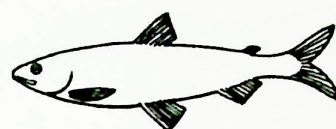
Latvijā atrodas daudzas zivju audzētavas. Tur ievēd, pieradina pie Latvijas klimata un audzē zivis arī no citām zemēm, piem., ASV „tēraudeni“ (foreli).

10.3 Tagad Latvijā ir izveidota jūras zvejas flote (baze Liepājā), kas dodas zvejot uz tālām vietām: Ziemeļjūru, Norvēģu jūru, Atlantijas okeanu un citur. Latvijas piekrastē ir izbūvētas vairākas plašas zvejas ostas, un zivju ieguve pārsniedz kā gaļas, tā citu lauksaimniecības produktu daudzumu. Ražo lielu daudzumu zivju konservu, kuņus izved arī uz zemēm ārpus Padomju Savienības (piem., Rīgas šprotes). Līdzīgi lauksaimniecības kolchoziem ir izveidoti zvejnieku kolchoži, bet zvejnieku kolchozu peļņa un zvejnieku atalgojums ir daudz lielāki nekā lauksaimniecības kolchozos.

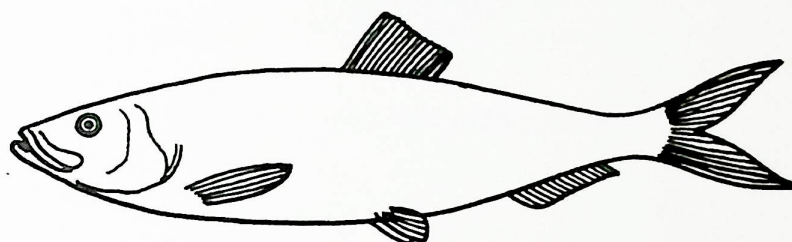
Iekrāso kuģi, iekrāso smiltis brūnas, ūdeni zilu, ūdens virspusi citādu zilu.

sams
Silurus glanis

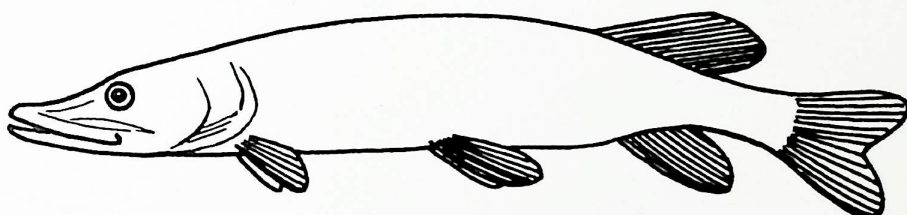
sīga
Coregonus albula

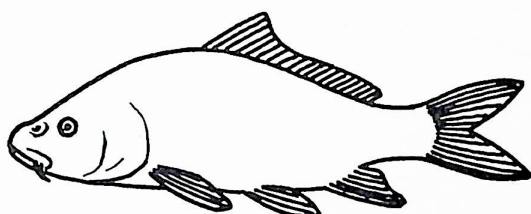
siļķe
Clupea harengus

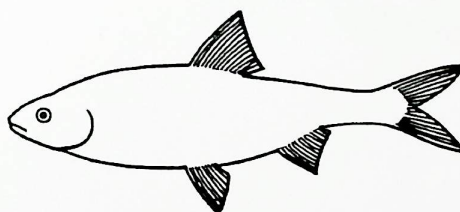
zutis
Anguillo rostrata

līdaka
Esox lucius

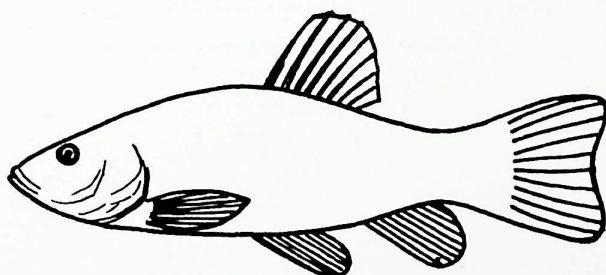
karpa
Cyprinus carpio

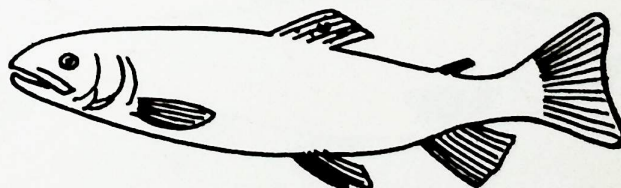
rauda
Rutilus rutilus

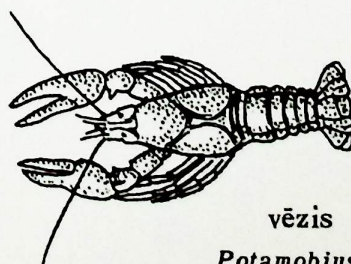
brētliņš
Sprattus sprattus balticus

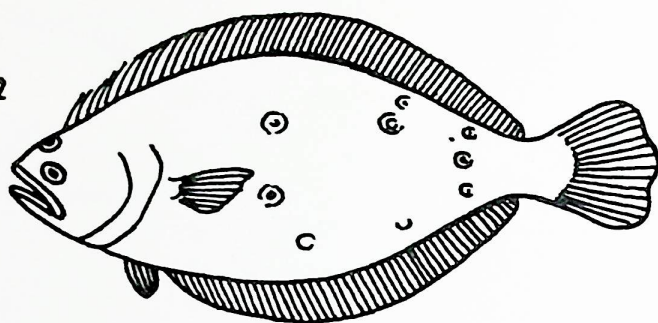
līnis
Tinca tinca

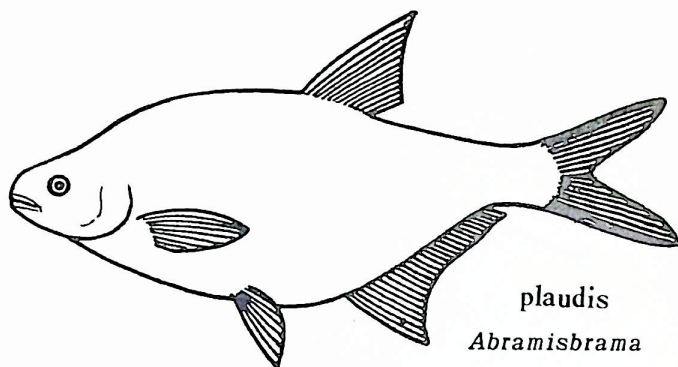
forele
Salmo trutta

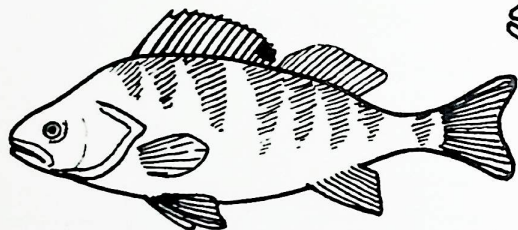
vēzis
Potamobius astacus

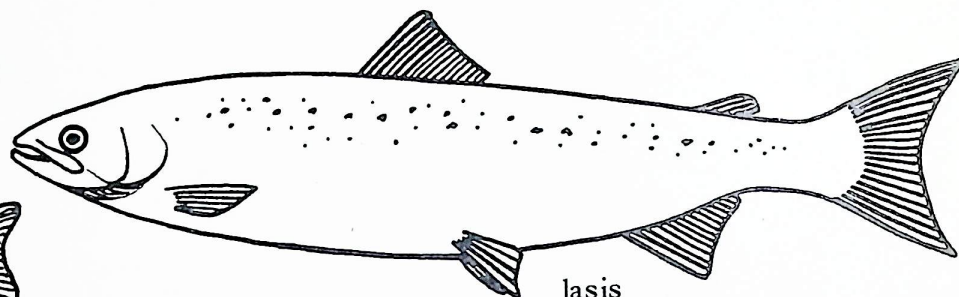
plekste
Paralichthys dentatus

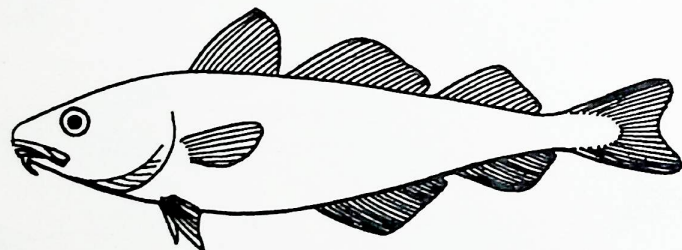
plaudis
Abramisbrama

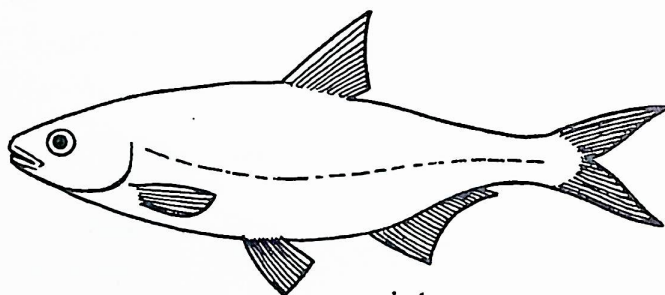
asaris
Perca fluviatilis

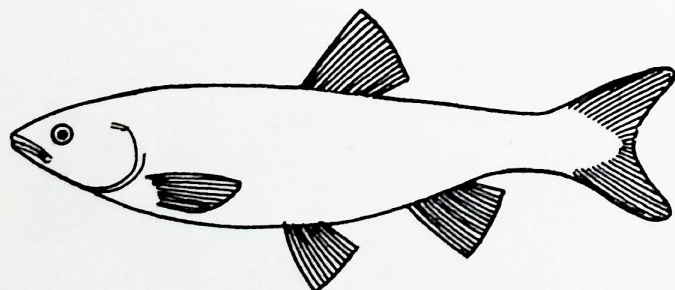
lasis
Salmo solar

menca
Gadus morhua

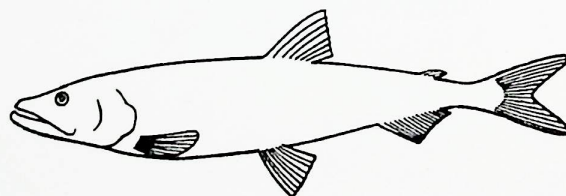
vimba
Vimba vimba

sapals
Leuciscus cephalus

nēģis
Ichthyomyzon unicuspis

salaka
Osmerus eperlanus

10.5 Ieraksti trūkstošos vārdus vai svītro nepareizos

1. Pirmās eksportpreces senajā Latvijā bija
un
2. Latvijas zeme un daba a) piemērota b) nepiemērota lopkopībai (svītro nepareizo vārdu).
3. Par Latvijas „zaļo zeltu“ sauca a) ozolus b) egles c) liepas d) priedes e) kļavas
(svītro nepareizos).
4. Pašlaik zivju ieguve a) lielāka b) mazāka c) tāda pat kā (svītro nepareizās frazes)
gaļas produktu daudzums Latvijā.
5. Galvenā zvejošana notiek a) ezeros b) upēs c) jūrā (svītro nepareizos).
6. Nosauc 10 Latvijas zivis.
.....
.....
.....

11. Rūpniecība

11.1 Pirms pirmā pasaules kara Rīga bija jau it ievērojams rūpniecības centrs. Kara laikā lielākā daļa no fabriku iekārtām bija aizvesta uz Krieviju, un Latvijas neatkarības laikā bija jāsāk atjaunot rūpniecību gandrīz ne no kā.

11.2 3/4 Latvijas rūpniecības balstījās uz Latvijas dabas bagātībām un lauksaimniecības ražojumiem un 1/4 uz importētām izejvielām: dzelzi, kokvilnu, ķīmikālijām, gumiju.

2/3 no ražojumiem patērēja pašu zemē, 1/3 izveda uz ārzemēm.

11.3 Svarīgākās rūpniecības nozares bija:

mežrūpniecība _____

metallrūpniecība _____

tekstilrūpniecība _____

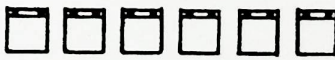
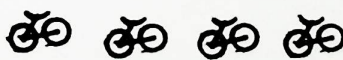
pārtikas un baudvielu rūpniecība _____

celtniecības rūpniecība _____

gatavu drēbju un apavu rūpniecība _____

ķīmiskā rūpniecība _____

Pieraksti, kādus produktus ražo katrā no šīm rūpniecībām.

- 11.4 Rūpniecības uzņēmumi atradās galvenokārt pilsētās, īpaši Rīgā. (Rīgā 65%, Liepājā 6%, Jelgavā 4%, Daugavpilī 3%, Ventspilī 2% rūpniecības strādnieku). Rūpniecībā bija nodarbināti 15% Latvijas iedzīvotāju.
- 11.5 Rūpniecības uzņēmumi piederēja atsevišķiem cilvēkiem vai cilvēku grupām, kā arī valstij. Uzņēmumu īpašnieki rūpējās par to, lai ražošana būtu veiksmīga un produktu kvalitāte laba.
- 11.6 Latvijas valsts savukārt gādāja par strādnieku labklājību: 8 stundu darba dienu, obligātu apdrošināšanu pret slimībām kā strādniekiem, tā viņu ģimenes locekļiem, apdrošinājumu pret negadījumiem. Slimību gadījumā strādnieki un viņu piederīgie saņēma ārstu palīdzību un zāles par brīvu, kā arī 2/3 no algas.
- 11.7 Rūpniecība okupētajā Latvijā ir augusi, un Latviju tagad var saukt par industriālizētu zemi. Jau 1956. g. vairāk iedzīvotāju dzīvoja pilsētās nekā uz laukiem, un pilsētu iedzīvotāju skaits aizvien aug
- a) paplašināto rūpnīcu dēļ,
 - b) daudzo iepludināto krievu un citu svešautiešu dēļ.
- 11.8 Pretēji rūpniecības iekārtojuma Latvijas brīvvalsts laikā un citās zemēs brīvajā pasaulē, visa Latvijas rūpniecība, tāpat kā zeme, „pieder“ Padomju Savienībai. Ne Latvijai, ne rūpnīcu strādniekiem, nav samērīga labuma no rūpniecību ražojumiem, ne no to peļņas.
- 11.9 Latvijas rūpnīcas apgādā Padomju Savienību ar
- tramvaju vagoniem (katru ceturto), veļas mazgājamām mašīnām (katru piekto),
- dīzeļmotoriem (katru piekto), radio uztvērējiem (katru trešo),
- saldēšanas ierīcēm (katru ceturto), slaukšanas ierīcēm (katru otro),
- motovelospediem un mopediem (katru otro) un citiem ražojumiem.

Iekrāso Latvijā ražotos produktus melnus.

12. Latvijas derīgie izrakteņi

Kaļķakmens -

Kursas kaļķakmens

avotu kaļķis

šūnakmens

Dolomīts

Ģipsis

Māli

Smiltis

Kūdra

Dzintars

1960tos gados Kurzemē atrasti naftas slāņi.

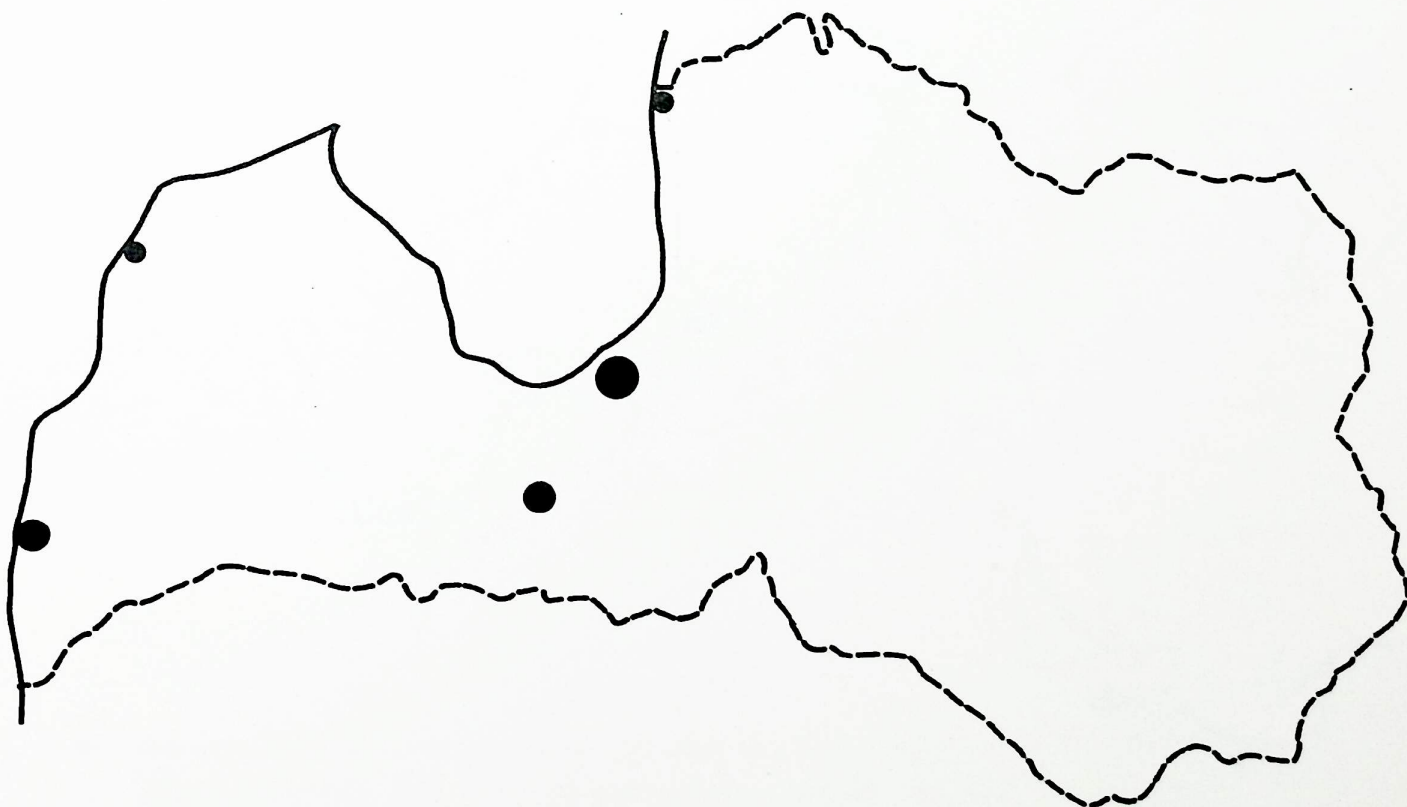
Pieraksti katra izrakteņa izmantošanu.

13. Ostas

13.1 Latvijas ievērojamākās ostas atrodas Rīgā, Ventspilī un Liepājā.

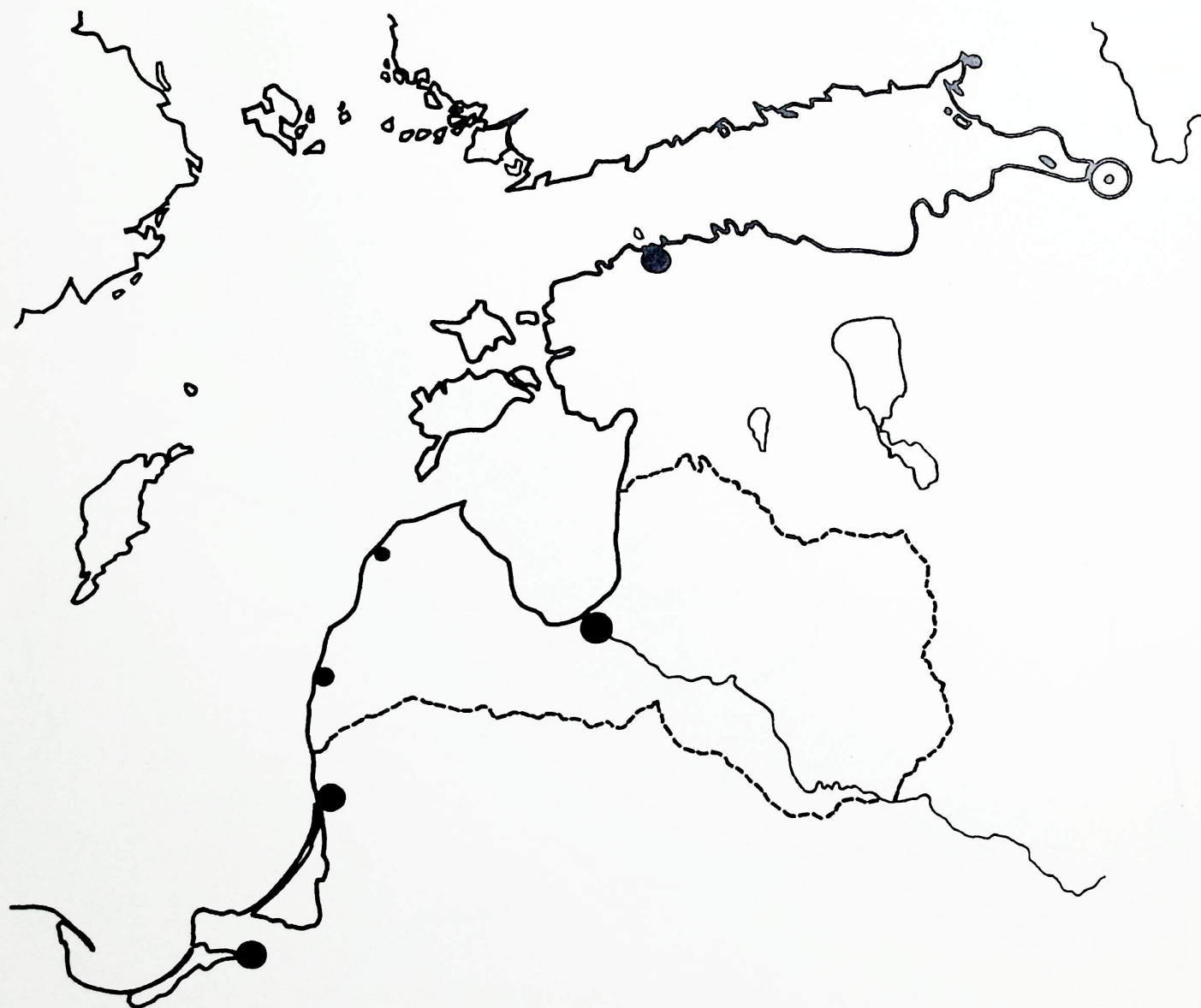
Šīs trīs ostas izmantotas jau senos laikos, kad kurši un libieši kuģoja uz rietumiem. Kopš vāciešu ienākšanas Latvijā 11. g.s. Rīga ir izveidojusies par ievērojamu tirdzniecības ostu. Hercogs Jēkabs 17. g.s. īpaši izmantoja Ventspils un Liepājas ostas saviem daudzajiem tirdzniecības un kara kuģiem.

13.2 Mazākas ostas ir Ainažos un Jelgavā (iekšzemes osta).

Ieraksti ostas pilsētas.

13.3 Rīgas osta padomju izdevumos apzīmēta par vienu no labākajām ostām visā Padomju Savienībā. Tā ir viena no t.s. Baltijas baseina ostām; pārējās ir Ļeņingrada (Krievijā), Vīpuri (Somijā), Tallina (Igaunijā), Ventspils un Liepāja (Latvijā), Klaipēda un Kaļiņingrada jeb Karalauči (Kaļiņingradas teritorijā)

Ieraksti ostas pilsētas.

- 13.4 Ventspils osta pēdējo desmit gadu laikā izveidota par naftas eksportostu. Naftu piegādā no Krievijas (Melnās jūras ziemeļu piekrastes) pa sauszemes naftas vadu, ko izbūvēja 1960-os gados. Tāpat no Ukrainas uz Latviju ved deggāzes vads.

- 13.5 Ostu aktivitāte, tāpat kā rūpniecība, kalpo Padomju Savienībai nesalīdzināmi vairāk nekā Latvijai.

- 13.6 Gar visu Latvijas piekrasti izbūvētas zvejas ostas. Lielākās no tām arī atrodas Rīgā, Ventspilī un Liepājā.

Iekrāso naftas vada melnu.

Ieraksti zemju nosaukumus.

- 13.7 Bez tam Latvijas ostas iesaistītas padomju kara flotes un nocietinājumu tīklā, sevišķi Liepājas kara osta. Daudzās vietās Latvijas piekrastē atrodas t.s. aizliegtās joslas, kur civiliedzīvotājiem nav brīv tuvoties.

14. Satiksme

14.1 Iekšzemes satiksme Latvijā notiek pa iekšzemes ūdensceļiem un lielceļiem. Ir ļoti labi izveidota pasažieru autobusu līniju sistēma.

14.2 Gaisa satiksme ir starp Rīgu un Liepāju, Daugavpili, Ventspili un Rēzekni. No Rīgas satiksmes lidmašīnas dodas uz Maskavu (5 lidojumi katru dienu). Ļeņingradu u.c. Krievijas pilsētām un uz Tallinu, Ļovovu un Kišiņevu.

14.3 Latvijas brīvvalsts laikā bija tieši lidojumi uz Kauņu, Tallinu, Varšavu, Stokholmu, Helsinkiem, Beļlīni, Maskavu.

Ieraksti pilsētu nosaukumus.

Iezīmē brīvvalsts laikā gaisa satiksmes līnijas zilas.

Iezīmē pašreizējās gaisa satiksmes līnijas melnas.

1. a) Latvija kopš seniem laikiem ir bijusi rūpniecības zeme.
- b) Latvija vienmēr ir bijusi un aizvien vēl ir lauksaimniecības zeme.
- c) Kopš II Pasaules kara Latvija ir pārvērsta no lauksaimniecības par rūpniecības zemi (industriālizēta).
- d) Kopš II Pasaules kara Latvija ir pārvērsta no rūpniecības par lauksaimniecības zemi.

(svītro nepareizos apgalvojumus)

2. Nosauc 5 no Latvijas rūpniecības nozarēm.

3. Latvijas brīvvalsts laikā lielākā daļa rūpniecību piederēja a) privātpersonām vai personu grupām b) valstij (svītro nepareizo).

4. Okupētajā Latvijā visa rūpniecība ir a) atsevišķu cilvēku b) valsts īpašums (svītro nepareizo).

5. Lielākā daļa Latvijas rūpniecības ražojumu pašlaik a) paliek Latvijā b) tiek eksportēti (pārdoti ārzemēs) c) tiek aizsūtīti uz Padomju Savienību (svītro nepareizās frazes).

6. Latvijas galvenās ostas atrodas

7. Pasažieru lidlauki atrodas , ,
 , ,

(nosauc pilsētas).

BIBLIOGRAFIJA

- 1) Bez tiesībām un brīvības. Adolfs Šilde. Imanta Kopenhagenā 1965.
- 2) Latvijas ģeografija. Fricis Kurāts. Amerikas Latviešu Apvienības Kultūras Birojs 1964. (Augstums Printing Service, Lincoln, Neb.)
- 3) Latvijas ģeografija. J. Rutkis. Apg. Zemgale, AB Rydahls Boktryckeri Stokholmā 1960.
- 4) Latvijas saimniecības vēsture. A. Aizsilnieks. Daugava. Zviedrijā 1968.
- 5) Latvijas vēsture: Latvju tautas likteņcīņas Eiropas krustceļos. Profesors N. N. (Arnolds Spekke). Izdevis Miķelis Goppers. Stokholmā 1948.
- 6) Latvijas vēstures atlants. Edgars Dunsdorfs. Goppera Fonds, 1969.
- 7) Latviešu tautas piedzīvojumi. Uldis Ģermanis. Daugava. Upsalā 1959.

LATVISKI

ābolīnš
ābols
agrārā reforma
aizliegtā josta
akmeņogles
alga
amatniecība
apdrošināšana
apdzīvot
apgabals
apledoījumi
apmeties
apse
asaris
atlīdzība
atsavināt
augšne
austrumi
aušana
auzas
augļi
avenes

baltu ciltis
baidvairūpniecība

bazalts
bērzis
biškopība
bisķaps
brīvvalsts
bruņinieks
bumbieris
burkāni

caurmērs
celtniecība
cilts
civiliedzīvotāji
cūku pupas
cukurbietes
cukurfabrika

dārzeņi
diagramma
dienvidi
dolomīts
drupināt
dzelzs
dzintars

egle
eksportprece
ērķšķogus

fabrika
folklorā
forele

ANGLISKI

clover
apple
land reform
off limits area
coal
wages
crafts, trade
insurance
inhabit
territory
glacial epoch
to settle
aspens
perch
compensation,
re-imbursement
to dispossess,
to expropriate
soil
east
weaving
oats
fruit
raspberries

Baltic tribes
confectionary and
tobacco industry
basalt
east
bee-keeping
bishop
free / independent state
knight
pear
carrots

average
construction
tribe
civilians
broad beans
sugar-beets
sugar refinery

vegetables
chart
south
dolomite
crumble
iron
amber

fir, spruce
export - goods
gooseberries

factory
folklore
trout

VĀCISKI

Klee
Apfel
Agrarreform
unzugänglicher Raum
Steinkohle
Arbeitslohn
Handwerk
Versicherung
bewohnen
Landesgebiet
Eisepoche
sich ansiedeln
Espe
Flussbarsche
Entschädigung

enteignen

Boden
Ost
Weben
Hafer
Obst
Himbeeren

baltische Stämme
Zuckerwerk und Tabak-
industrie
Basalt
Birke
Bienenzucht
Bischof
Freistaat
Ritter
Birne
Karotten

Durchschnitt
Bauwerk
Stamm
Zivilisten
Saubohnen
Zuckerrüben
Zuckerfabrik

Gemüse
Diagramm
Süd
Dolomit
Zerbröckeln
Eisen
Bernstein

Tanne
Ausfuhr Güter
Stachelbeeren

Fabrik
Volkskunde
Forelle

ZVIEDRISKI

klöver
apple
jordreform
förbjuden zon
stenkol
lön
hantverk
försäkring
bebo
område
nedissning (-ar)
ersättning
asp
abborre
att slå sig ned

frāntaga

jordmān
oster
vāvning
havre
frukt
hallon

balter
nĵutningsmedelsfabrik

basalt
björk
biödling
biskop
fristat
riddare
päron
morötter

genomsnitt
byggenskap
stam
civilbefolkning
bondböner
sockerbeter
sockerfabrik

grönsaker
diagram
söder
dolomit
smula
järn
bärnsten

gran
exportvara
krusbär

fabrik
folklore
forell

gaisa satiksmes līnija
garoza
Golfa strāume
granīts
grēda (kalnu)
gneiss
gultne (upes)
gumija
gurķi
gipsis

air route
crust
Gulf stream
granite
ridge
gneiss
river bed
rubber
cucumbers
gypsum

Luftweg
Kruste
Golfstrom
Granit
Bergkamm, Bergrücken
Gneiss
Flussbett
Gummi
Gurken
Gips

flyglinje
brödskorpa
Golf strömmen
granit
trave
gnejs
flod bädd
gummi
gurka
gips

iebrucēji
iekaroņāji
iepludināt
ierēdnis
ieroči
ietekmēt
iezis
igaunī
izmantot
iznīcināšana
izrakteņi
īpašums

invaders
conquerers
to bring into...
official
weapons
to affect
rock formation
Estonians
to utilize
destruction
minerals
property

Angreifer
Eroberer
einströmen
Beamte
Waffen
beeinflussen
Gesteinschicht
Esten
benutzen
Zerstörung
Mineralien
Besitztum

inkraktere
erövrare
inflytta
tjänsteman
vapen
påverka
bergart
estländare
utnyttja
förintelse
utgrävningar
egendom

jaunsaimniecības
jānogas
jēlcukurs
josla (sniega, ledus)
jūdze

new farms
(red) currants
unrefined sugar
belt
mile

neue Landwirtschaften
rote Johannisbeeren
Rohzucker
Gebiet
Meile

jordbruk
vinbär (röda)
råsocker
bälte
mil

kālis
kalķakmens
kaņēpes
kāposti
kaļa flote
karpu
kartupelis
klimate
kļava
kodols
kokmateriāli
kokvilna
kolchozs, kopsaimniecība
konservēt
krass
krievi
kriis
kvieši
kūdra
ķirši

turnip
limestone
hemp
cabbage
navy, war fleet
carp
potato
climate
maple
core
lumber
cotton
collective farm
to preserve, to can
sharp, sudden
Russians
chalk, soft limestone
wheat
peat moss
cherries

weisse Rübe
Kalkstein
Hanf
Kohl
Kriegsflotte
Karpfen
Kartoffel
Klima
Ahorn
Kern
Bauholz
Baumwolle
Kolchosa
einmachen
jäh
Russen
Kreide
Weizen
Torfmoor
Kirschen

kāļrot
kalksten
hampa
kāļ
(krigs) flotta
karp
potatis
klimate
lön
kärna
trämaterial
bomull
kollektiv jordbruk
konservera
krass
ryssar
krita
vete
torv
kårsbär

labība
labklājība
lasis
laukukmeņi
laupīt
ledus laikmets
lejgals (upes)
liduka
lidojums
lieceļš
liepa
lietuvieši
lini
linu drēbe
libieši
lopkopība

grain
welfare
salmon
boulders
to plunder, to loot
ice age, glacial period
mouth of river, delta
pike
flight
highway
linden
Lithuanians
flax
linen
Livs
livestock raising

Getreide
Wohlfahrt
Lachs
Felsblöcke
plündern
Eiszeit
Flussmündung
Hecht
Flug
Autobahn
Linde
Litauer
Flachs
Leinen
Liuländer
Viehzucht

sād
vālfārd
lax
sten
röva
istiden
flodmyning
gädda
flykt / flygning - cilvēki
landsväg
lind
litauer
lin
linne tyg
livländare
boskapsskötsel

maiņas
māli
māls
marmors
mārks
medus kāre
melnalksnis
metallrūpniecība
mežrūpniecība
mērenā josla

changes
clay
claystone
marble
flax - pond
honey-comb
black alder
metal industry
timber industry
temperate zone

Veränderungen
Lehm
Tonschiefer
Marmor
Flachsteich
Honigwabe
Erle
Metallindustrie
Holzindustrie
gemässigte Zone

vāxlingar
lera
lera
marmor
damm
honungskaka
al
metallindustri
skogsbruk
tempererad zon

mēris
mieži
morēna
muižnieks

plague
barley
moraine
landlord, baron

Pest, Seuche
Gerste
Moräne
Gutsherr, Baron

pest
korn
morän
godsāgare

nafta
naftas vads
neatkarība
neatkarīgs
negadījums
nēģis
nocietinājumi
nodevas
noguluma ieži
nokrišņi
nomāt

oil, petroleum
oil pipe—line
independence
independent
accident
lamprey
fortifications
taxes
sedimentary rock
precipitation
to lease, to rent

Erdöl
Ölleitung
Unabhängigkeit
unabhängig
Unfall
Neunaug
Befestigungen
Steuern
Sedimentgestein
Niederschlag
verpachten

nafta
oljeledning
oavhängighet
oberönde
olyckshändelse
nejonoga
befastning
skatt
sedimenār bergart
nederbörd
arrendera

ogas
osis
osta
ostas pilsēta
ozols

berries
ash
port, harbor
seaport
oak

Beeren
Esche
Hafen
Hafenstadt
Eiche

bär
ask
hamn
hamnstad
ek

paaudze
Padomju Savienība
pakļaut
paražas
pamatieži

generation
Soviet Union
to subject
customs
igneous rock,
volcanic formation

Generation
Sowjetunion
unterwerfen, unterziehen
Sitten
magmatische Gesteine

generation
Sovjetunionen
underordna
vanor
vulkanisk bergart

pasaziēji
paugurs
pākšaugi
pārņemt
pārpludināt

passengers
knoll, hill
leguminous plants
to take over
to flood (tirgu),
to overstock

Fahrgäste
kleiner Hügel
Hülsenpflanzen
übernehmen
überfluten

passagerare
kulle
baljvāxter
övertaga
översvamma

pārstrādāt
pārtika
pārvaldīt
pārvietošanās
pēcnācēji
piederīgie

to refine
food-stuff
to rule
transmigration
descendants
relatives, members of
a family

ablautern
Nahrungsmittel
regieren, herrschen
übersiedlung
Nachkommen
Verwandte

upparbeta
livsmedel
behärska
omflyttning
effektkommande
anhöriga

piejūtas
piemāju zeme
plekste
plūme
poļi
preces
priede
produkts
pupas
puslode
pusšala

coastal
personal plot
flounder
plum
Poles
goods
pine
product, produce
beans
hemisphere
peninsula

Küsten-
eigener Fleck Land
Flunder
Pflaume
Polen
Güter
Kiefer
Produkte
Bohnen
Hemisphäre
Halbinsel

kust-
hemman
flundra
plommon
polacker
varor
tall
produkt
bönor
halvklot
halvö

raža
ražot
redīsi
reģe
robeža
rudzi
rūpniecība

crop, yield, harvest
to produce
radishes
pilchard
border
rye
industry

Ernte
erzeugen, hervorbringen
Radieschen
Döbel
Grenze
Roggen
Industrie

skōrd
tillverka
rādisor
strömning
grāns
rāg
industri

sacerēt
sakņaugi
salāti
sams
sanesumi
satiksme
senprūši
siņa
silķe
skuju koki

to compose
vegetables
lettuce
river catfish
deposits
traffic
Old Prussians
char
herring
evergreens, coniferous
trees

verfassen
Gemüse
Kopfsalat
Wels
Ablagerungsprodukte
Verkehr
Altpreussen
Rotforelle
Hering
Nadelbäume

fōrfatta
rotfrukter
sallad
mal
avlagring
trafik
(gammal) preussare
sik
sill
barr trad

slavi
smilšakmens
somi
somu-ugru

Slavs
sandstone
Finns
Finno-Ugric

Slawen
Sandstein
Finnen
Finno-Ugrier

slaver
sandsten
finlandare
finsk-ugrer

šīleis
šķiedra
šķiedraugi
šlādonis
šprotē
šūnakmens
šūnas (medus)

slate
fiber
fiber crops
glacier
sprat
travertine
honey combs

Schiefer
Faser
Faserpflanzen
Gletscher
Sprotte
Kalksinter
Honigwaben

skiffer
fiber
fibervaxter
glaciār
skarp sill
travertin
honogskaks celler

tautība
tekstilrūpniecība
timotijs
tirdzniecība
tirgotājs
tomāti
trimda
tulkot
turīgs

nationality
textile industry
timothy
trade
merchant
tomatoes
exile
to translate
wealthy

Nationalitāt
Textilindustrie
Wiesenschgras
Handel
Kaufmann
Tomaten
Verbannung
übersetzen
wohlhabend

nationalitet
textil industri
timotej
handel
handelsman
tomat
exil
översätta
välbärgad

ungāri
upenes
u ticīgi
ūdensceļš

Hungarians
black currants
faithful, devoted
waterway

Ungarn
schwarze Johannisbeeren
getreu
Wasserstrasse

ungare
svarta vinbār
trofast
vattenväg

vadmala
vasks
vācieši
veiksmīgs
vērpšana
vēzis
vikingi
vimba
vulkāniskie ieži

coarse cloth
wax
Germans
successful
spinning
crayfish
Vikings
bream
igneous rock

grobe Leinwand
Wachs
Deutsche
erfolgreich
Spinnen
Krebs
Wikinger
Wemgalle
magmatische Gesteine

vadmal
vax
tyskar
framgångsrik
spinna
kräfta
vikingar
vimma
vulkaniska bergarter

zaļās pupas
zāļaugi
zemenes
zemes lode
ziemeļbriedis
ziemeļi
zirņi
zivju audzētava
zivju eļļa
zivkopība
zutis
zvejas flote
zvejas osta
zvērādas
zviedri

green beans
fodder grass
strawberries
earth
reindeer
North
peas
fishery
cod-liver oil
fish industry
eel
fishing fleet
fishing port
furs
Swedes

Grüne Bohnen
Futteranbau
Erdbeeren
Erde
Renttier
Nord
Erbsen
Fischerei
Lebertran
Fischindustrie
Aal
Fischerflotte
Fischerhafen
Pelze
Schweden

grūna bōnor
foder växter
jordgubbar
jordklotet
ren
norr
ärter
fiskodling
fiskleverolja
fiskindustri
ål
fiskeflotta
fiskhamn
skinn
svenskar

Šī ir Amerikas Latviešu Apvienības izdota grāmata: ģeografijas darba grāmatas otra daļa. Tā lietojama kā latviešu skolu, tā māj mācības darbam.

GRĀMATAS LATVIJA: DABA, ĻAUDIS, DARBI NOLŪKS. Grāmata sastādīta tā, lai bērns, kas pabeidzis pirmo ģeografijas darba grāmatu, Latvija: zeme, ūdeņi, kalni, var tagad, aktīvi darbojoties, iepazīties ar Latvijas fizisko un saimniecisko ģeografiju. **IEGUVUMS:** bērns šo priekšmetu mācās darot. Darītais daudz labāk iespiežas atmiņā nekā dzirdētais.

GRĀMATAS SADALĪJUMS. Pirmās četras nodaļas veltītas fiziskajai ģeografijai: Latvijas virsai, ledus laikmetam, Baltijas jūras vēsturei un klimatam. Pēc šo četru nodaļu paveikšanas grāmatā paredzēts pirmais pārbaudījums. Tālākajās nodaļās apskatīta demografiskā un saimnieciskā ģeografija. Grāmatas pielikumā iespiesta latviešu-angļu-zviedru-vācu vārdnīca ar terminiem, kas sastopami šai grāmatā.

GRĀMATAS METODISKAIS IEKĀRTOJUMS. Grāmatā ievērots pakāpenības princips. Autore vada bērnu soli pa solim cauri šīm ģeografijas nozarēm. Tā liek viņam krāsot un ierakstīt, tā nostiprinot redzēto un dzirdēto un liekot bērnam vielu saprast. Grāmata apgādāta ar zīmējumiem un kartēm teksta izskaidrošanai. Grāmata ir moderna: tajā izlaisti visi nenozīmīgie fakti un statistika par Latvijas brīvvalsts laiku; nozīmīgie fakti un statistika viscaur salīdzināta ar visjaunāko pieejamo informāciju. **IEGUVUMS:** bērns iegūst zināšanas par savas tēvzemes vislabākajiem laikiem un īpaši par savas tautas pašreizējo stāvokli. Tam iespējams salīdzināt Padomju okupācijas laika sasniegumus ar brīvās Latvijas līmeni dažādās nozarēs un pašam spriest.

Šī grāmata, līdzīgi iepriekšējai, prasa no bērna zināmu pētīšanas darbu, arī ārpus latviešu ģeografijas mācību grāmatu loka. **IEGUVUMS:** bērns mācās orientēties latviešu literatūrā un dabū lietot skolas bibliotēku rokasgrāmatas un citu izziņu literatūru vai dabū mājas grāmatplauktos atrast atbildes. Saprotamā kārtā, šim procesam nepieciešama stingra sākotnēja vecāku un skolotāju līdzdarbība un uzraudzība.

PALĪGLĪDZEKLĪ. Ģeografijas darba grāmata Latvija: daba, ļaudis, darbi lietojama pēc darba grāmatas pirmās daļas Latvija: zeme, ūdeņi, kalni. Mūsu tēvzeme Latvija (Amerikas Latviešu Apvienība, 1979), E. Dunsdorfa Latvijas vēstures atlants (Goppera Fonds, 1969), lietojamas līdzās darba grāmatai; vēlama Manteņa sienas karte. Karšu izkrāsošanai vajadzīgas krāsas; tāpat izkrāsojamas vairākas no ilustrācijām. Karšu krāsošanai ieteicamas zīmuļu un nevis vaska krāsas, jo uz vaska krāsām nav iespējams uzrakstīt visu vajadzīgo informāciju.

ĢEOGRAFIJAS GRĀMATAS VIEGLĀ LAPPUSE

Bērtulis: Mans skolotājs bija dusmīgs, jo es nezināju, kur ir Rīga.

Tēvs: Nākamā reizi atceries, kur tu atstāj savas lietas!

Reginalds: Vai nav labi, ka Daugavu sauc par Daugavu?

Regina: Kāpēc?

Reginalds: Tāpēc, ka visi to tā sauc.

Viņš: Vai jūs esat Ilgvars Gabars no Jelgavas?

Otrs vīrs: Nē.

Viņš: Bet es gan esmu, un jūs pašlaik velkat viņa mēteli.

Ints: Vai Amerikai ir 18. novembris?

Inta: Noteikti. Un 19., 20. un 21.

Jānis: Vai vakar ģeografijas eksamenā bija grūti jautājumi?

Pēteris: Nē, jautājumi bija viegli. Atbildes bija grūtas.

Kāds zvejnieks brauc no Rīgas uz mājām. Jau vilcienā iekāpušam, viņam liekas, ka viņš kaut ko ir aizmirsis.

Vilciens brauc un zvejnieks domā. Vilciens pietāj Priedainē, Lielupē un Bulduros. Zvejnieks domā un domā.

„Ko gan es esmu aizmirsis? Biļete ir? Ir.“ Vilciens pietājas Dzintaros.

„Koferis ir? Ir.“ Vilciens pietājas Majoros un tad Dubultos.

„Ciema kukuļi bērniem ir? Ir.“ Vilciens izbrauc cauri Pumpuriem un Mellužiem. A saros zvejniekam jākāpj ārā.

Uz perona zvejnieku sagaida bērni. Ar koferi rokā viņš izkāpj no vilciena.

„Papu,“ sauc bērni, „kur tu liki mammu?“

27. lapp. ozols, osis

28. lapp. liepa, bērzs, kļava

29. lapp. egle, priede, melnalksnis, apse

